

Nemunas

Nr. 1
(319-760)

2011 m.
sausio 6-12 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Dailininko Eugenijaus Varkulevičiaus dirbtuvėje.
Narcizo FREIMANO nuotrauka

Kauno Laiptai 3-8 p.

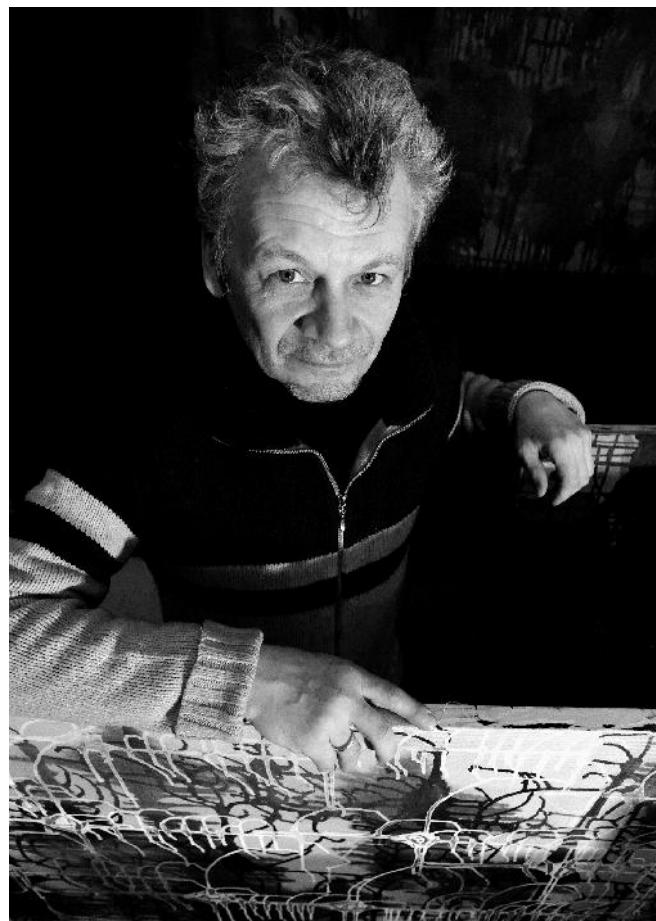
Tapyba vandeniu
2 p.

Tapyba vandeniu

Šių metų sausio 6 d. galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaroma kauniečio menininko Eugenijaus VARKULEVIČIAUS tapybos paroda. Joje eksponuojami 2009-2010 m. sukurti ir iki šiol dar niekur nerodyti tapybos darbai. Dailininkas lieka ištikimas poetinės abstrakcijos krypciai ir toliau plėtoja peizažo temą, užsimegusią prieš kelerius metus, kai menininkas ėmėsi tapti didelio formato ryškiaspalves abstrakcijas, iš kurių kiek vėliau išaugo didžiulis tapybos ir videofilmų ciklas vandens tema. Šį kartą E. Varkulevičius linksta į aukštą monochromiją ir renkasi pačios gamtos padiktuotą spalvinę gamą. Dailininkas atranda gamtos harmoniją, poetišką natūralumo ir tikrumo žavesį. Drobės liejamos tušu ir akrilo dažais, niuansuojuami pilkšvi, rusvi, juosvi pustoniai, daugiasluoksnę, įvairiais pavidalais išlietu spalvinių démių gelmę papildo

neramios, grafiškos, ranka vedžiojamą teptuko linijos. Kartu su monochrominio peizažo drobių serija eksponuojami ir ryškesnio kolorito darbai, nutaptyti jau ne liejant dažus, o teptuku. 2008 m. galerijoje „Aukso pjūvis“ taip pat veikė dailininko paroda „Pasrovui“, joje eksponuotas abstrakcijų ciklas, kuriam īmprovizuojama vandens tema. Abstrakcijų skalė aprėpė ir minimalistines, japonišką estetika alsuojančias, tušu lietas achromatinės kompozicijas, ir sudėtingos struktūros daugiasluoksnius kūrinius. Ryški filosofinė linija, kviečianti pasinerti į vandens tekėmę ir jos keliamas įvairias asociacijas. Kauniečiams E. Varkulevičius pažįstamas ne tik kaip tapytojas, bet ir kaip originalių alternatyvių filmų autorius, o jo iliustruota Jono Meko dienoraščių knyga „Mano naktys“ buvo pripažinta gražiausia 2007 m. leidiniu.

– Kaip pristatytumėte naujausią savo parodą?

– Per pastaruosius metus nutapiu keturiaskinti darbų. Jų negaliu apžvelgti savo dirbtuvėse, todėl norisi išsinešti, pačiam pasižiūrėti, kitiems parodysti. Ateina draugai, pakomentuoja. Taip ir atiduodu duoklę Kaunu. Pernai Lietuvoje dalyvavau penkiose parodose, tad net ir savo ateities planus esu įvykdęs. Jaučiau si kaip muzikantas, kuris kiekvieną vakarą groja vis kitoje vietoje ir nuolat važinėja.

– Darbų lyg ir nepritrūkstat? Išgyvenate produktyvų laiką?

– Aš nesu iš tų dailininkų, kurie vieną darbą tapo pusę metų. Dirbu visai kitaip, todėl dažnai tapau paveikslų ciklus. Viskas keičiasi kaip metų laikai. Dabar vyrauja achromatiniai darbai, o pernai dar buvo daugiau spalvų. Juoda, balta, žemės spalvos. Emocijos visai nyksta, jų vietoje skleidžiasi ramybė, todėl svarbūs niuansai, pustoniai. Kaune lyg ir nėra dėl ko nerimauti.

– Vadinas, esate aplinkos veikiamas menininkas?

– Taip, yra dailininkų, kurie visa laiką praleidžia dirbtuvėse, o man reikia save patikrinti. Taip vilkai miške pajunta silpniesni. Todėl turi bėgioti ir neprastai formos. Kitaip provincijoje gali užrūdyti. Kaune per daug ramu.

Ankti keliuosi ir pradedu dirbt. Ateinu į dirbtuvę, ramiai pasiruošu, nes man svarbūs ritualai. Aš savęs kūrėju nevadinu, nes dirbu paprastą darbą su dažais, teptuku, drobe, vinimis, klijais. Viskas – tai visa alchemija. Tapau ant grindų, pasilenkės, kaip anksčiau dirbdavo japonai ir kinai. Taip man geriau pavyksta susikoncentruoti, niekas netrukdo, nes aplink paveikslą veriasi lygi erdvė. Vaikštau aplinkui ir komponuoju. Mégstu didelius formatus, norėčiau tapti paveikslus per visą sieną, tačiau dabar jie mažėja, nes didelius labai sunku pervežti. Man reikia erdvės, pats darbų stilius to reikalauja. Kažkada visai nedaug trūko, kad būčiau tapęs tikrų tikriausiu formalistu. Man buvo svarbi konkreti, nepajudinama forma, paliekanti begales interpretacijos galimybių.

Dabar dažnai tapau iš natūros. Tačiau pamatyti vaizdai net keliais etapais transformuojas, kol įgyja labai sąlygišką formą. Vis dar vaikstau Nemuno pakrantėmis – man itin svarbus vanduo. Tai dariau ir gyvendamas Niujorke, nes nemégstu negyvų stiklinių dangoraižių. Turiu net savo kolekciją, kurią parsinėšiau nuo Nemuno krantų: paukščių kiaušiniai, lizdai, lentgaliai, senoviškos keraminės indų ar koklių šukės. Visa tai mane ir įkvepia tapti. Labiausiai perėmiau pilkšvas, rusvas, priblėsusias spalvas, kurios man asocijuojasi su Lietuva. Todėl nelabai suprantu spalvinę ekspresiją tapyboje. Aplinka nulémė, kad pasinėriau į melanholiją ir savo romantizmą. Jau net saulėlydžiai sugebu žavėtis. Nors gal ne aš vienas toks, dabar vis daugėja meno, krypstančio į sakralumą, gilumą, atmetančio technologijas.

– Jei Kaune taip ramu, gal važiuojate pasidairyti toliau?

– Jau senokai kur nors buvau. Bet ir didelio poreikio nėra, žinau, kad nieko naujo nepamatysi. Gal todėl

ir grįžau prie klasikinio tapymo, nes Niujorke daugiausia dariau koliažus, dalyvavau performansuose. Labai domėjausi Jurgo Mačiūno kūryba. Taip susipažinau su J. Meku: nuėjau pasikalbėti su geriausiu J. Mačiūno draugu ir prabuvome kartu dešimt metų. Jonas turi du kino teatrus, kuriuose rodo labai keistas ir įdomias kino programas. Deja, kartais jas suprantomas tik „išrinktiesiem“, fanatikams. Būdavo, kad filmą žiūrėdavau tik aš vienas. Gal tai kompiuterizacijos įtaka.

Niujorke vyksta tokia daugybė renginių, kad jų aprépti niekaip neįmanoma, todėl pasirenki tik tai, kas tau artimiausia. Taip save ir kaip menininką gali atrasti. Žinodamos, kaip dirbi, tavęs laukia tam tikros galerijos. Gyvenimas tiesiog verda, viskas nepaliaujamai keičiasi.

– Tačiau Lietuvoje, manau, randate dalykų, kurie kompensuoja dinamikos stoką?

– Gaila, kad jau nelieka tikų draugų. Daug jų mirė. Ilgiuoji išejuo Sigit Gedos. Jau nelabai turiu

su kuo pasédeti ir nuoširdžiai pasikalbėti. Dar susitinkame su Edmondu Saladžiumi, kuris liko artimiausias Kaune. Nemanau, jog man viešam taip, visur jaučiu apatiją. Gal kad gyvename užkampyje?

Apskritai aplink tvyro provincijumas. Nieko ypatingo nevyksta, todėl ir kalbėtis nėra apie ką. Miestas kultūriniu požiūriu atrodo keistai. Kiek tame neskoningų skulptūrų. Tos, kurios „puošia“ centrą, galėtų tiki kokiuoje Šilainiuose, ten jos daug reikalingesnės. Niekas nederina nei su specialistais, nei su vi suomene. Mus vis dar valdo „kalchoznikai“ ir darbininkai. Tačiau čia net revoliucijos niekaip neįmanoma sukelti, nes visi pernelyg vangūs. Nėra anarchistinės dvasios. O kultūrinę bendruomenę reikia labai ilgai auginti.

Dailės akademijoje permainų taip pat reikėtų, nes metų metais dėstomi vien tie patys pasenę dalykai, nėliko charizmatiškų, intelektualių dėstytojų. Anksčiau apie naujoves svajojome su Arūnu Vaitkūnu, bet

viskas taip ir liko po senovėi. Asmenybės – labai svarbu. Dar prisimenu matytą Liudą Truiką, kuris man beveik priminė popiežių. Jo scenografijos keldavo šiurpą. Ateidavo į teatrą ir kasdien tikrindavo darbą, kad viskas būtų atlakta centimetro tikslumu. Tai aš vadinu tikraja vakarietiška kultūra. Manau, esame neįsprususi tauta, kurių dar daug ko reikia mokytis. Nors kažkodėl manome, kad viską esame pasiekę, todėl jaučiamės labai ramūs. Susitraukę kaip sraigės. Patys protingiausiai ir talentingiausiai žmonės pasislėpę ir socialiniame gyvenime nedalyvauja. Anksčiau patirdavome daugiau strešų, kurie priartindavo iki ribos, kūrybiškumo, tačiau kartu ir užgrūdinavo.

– O jei vertintume kūrybinę lietuvių potenciją?

– Nematau nieko ypatingo, todėl daugiau tikiuosi iš svetur išvažiavusiu menininkų. Gal jie dar ką nors parodys ateityje, gavę ten gerų įspūdžių. Taip yra ne tik pas mus, bet ir daugelyje kitų mažesnių šalių, kuriose negali visi išsitekti, todėl paškesta intrigose.

Pažvelkite, iš ko mes mokomės, kaip auginame ateities žmones? Kauno Žilinsko galerijoje nuolatinėse parodose eksponuojami tikrai ne patys geriausi dovanoti kūrinių, o ikišarinės, pokario kartos, vėlesni A. Vaitkūno, A. Stankutės, mano ir kitų kauniečių darbai sukištį fondus. Tačiau net ir Vilniaus Šiuolaikinio meno centre situacija ne geresnė. Suprantu, kad dirbtai sunku, lėšų trūksta, tačiau autoriai vis tie patys, parodos nereikšmingos. Šiuolaikinis menas labai dinamiškas, o mes vis dar paskui jį nespėjame.

Visur reikia reformų. Vis dar likusios kūrybinių sajungų institucijos, kurios visiškai nereikalingos. Menininkams jas daro meškos slaugą. Tikrieji ir šiaip gali susiburti į kūrybines grupes, o visi kiti iš to tik pelnos. Formaliai darosi neįmanoma atskirti, kas yra tikra, o kas ne. Nors konkrečiu atveju tikrą menininką visada pajusi vertindamas jo žmogiškumą.

Paroda veiks iki vasario 7 d.
Kalbėjosi
Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Narciso FREIMANO nuotrauka

Pastebėjimas

Mano vaikystėje Kalėdų eglutę puošdavome saldainiais ir rausvažandžiais papinkukais. Po Trių karalių ateidavo smagiausias vienė eglutės pagrąsinimų suvalgymo metas. Saldžiarūgščiai obuoliukai kišenėje neužsibūdavo, o mainydami už juos gaudavom po du ar tris saldainius.

Kai prieš trisdešimt metų nusipirkom vienkiemį Niūronyse, senajame sode, tarp antaninių, grabšteinių, sierinkų ir saldinių pasigedau vaikystės papinkos. Tuo metu senovinės obelis jau keitė derlingesnės žemaūgės. Ilgokai turguose ieškojau, kol pagaliau prie Siesikų radau senuką sodininką, dar auginanti beveik neberekalingus medelius.

Pasodinau gražiausioje vietoje – įlomėlėje, o papinkai ūgtelėjus ir parodžius pirmuosius obuoliukus tą žiemą Lietuvoje kaip niekad daug prisigo. Eglišakėmis aprištasis kamienas nuskendo smieguse ir zuikiams nereikėjo net pasistiebtai, kad pasiektų tikriausiai tokią pat saldžiarūgštę, nepaprasto skonio žievę...

Šiemet sveikindamas anykštėnā Rimantą Vanagą švenčių proga pirmiausia klausiu apie sniegą. Bus daugiau kaip metras, raimai atsako. Jam tai kas, į miestą zuikiai dar neatšokuoja, o manyje iš karto susirenka visos baimės – vėl tie ilgausiai nugrauš atsodintą papinką. Bet, save padrašindamas, Rimui palinkiu, kad rinkos ekonomikos aštriadanciąi zuikiai bent jau mūsų kūrybos medelio nenugraužtų...

Romualdas RAKAUSKAS

Nuo redakcijos. Tik parvežę iš spaustuvės kalėdinį „Nemuno“ numerį pastebėjome, kad Romualdo Rakausko miniatiūros „Pastebėjimai“ išspaustintos be autorystės. Romas, kaip senas nemunietis, tai pastebėjės neužpyko, o mes apsidžiaugėme radę dar vieną sutauptytą jo kalėdinį „pastebėjimą“.

Tegul Trys karaliai būna dosnūs mums visiems!

Marija DJAČENKO

Moliūgas

Išaušo rytas, ir karieta į moliūgą pavirto.

Rankos svyra, einant jos velkasi iš paskos. Galvoje viena mintis: „blablablalalalalala“, negirdžiu, kas ką sneka. O jau ir nesvarbu...

Rūkau krauju klane, krauju upe plaukia lenku lavonai, pasipuoš Antrojo pasaulinio karo uniformom, revoliucionieriai,

atsisėdė ant lavonų nugarą, kasosi pilvus, paskendė kanapių dūme. ...get up stand up don't give up the fight... tačiau kraujas tik kyla, sklauja pastatų duris, langus. Pastatuose tvarkingai eilute sustatytai stalai, už stalų tvarkingai sėdi tvarkingai apsirengę vyrai, jų švariai nuvalyti batai blizga.

Kažkas čiupinėja rankos pirštus. Nuleidžiu galvą - regiu nedidukę

mergaitę, jos šviesūs garbanoti plaukai palaidi. Auganti šliundra, pamana...

- Ko? - klausiu griežtai.
- Noriu miego.
- O kiek kainuoja miegas? Galiu nupirkti... Vieną litrą, du?
- Pusantr... - nutęsė kruvinais pirkstais valydamasi nosi.- O sapnų pasvert?
- Tris?

- Kokius?

Galvoje tik košmarai.

- Baltus, - naiviai tarsteli, dar maža, vėliau supras nesąmones šnekėjusi.

- Sapnai neturi spalvos, - metu nuorūkai tiesiai į pražiotą kareivio burną, - dink iš akių.

Meilė yra mano religija.

Meilė artimui savo.

Brendu krauju iki lango, pabeldžiu, prasausi įleidžiamą, tvarkingai apsirengę vyras blizganciais batais užtraukia žaliuzes.

BOG kartą pasakė: „Kai myli žmogų, nori jam atiduoti viską, ka turi geriausia. Tačiau tas procesas būtinai turi būti abipusis - tik tada jį galima vadinti meilė. Net nelabai svarbu, kiek toji meilė trunka: viša gyvenimą, metus, porą valandų ar tikielias minutus.

„Jei Borisas Grebenščikovas ne Dievas, jo lūpomis sneka Viešpaties dvasia. Kalbék, Borisai, kalbék...

Nebéra nieko tikro, yra tik skonai. Nebéra garsų, tik aidas... Nebéra žmonių, tik jų šešeliai.

Šešelių apsuptyje it Mesijas - kairėje rankoje butelis Jack'o, dešinėje rūkstanti cigaretė - tariu savo mokiniams:

- Viskas beprasmiška.

O tada nulinguoju iki vonios, po dviejų sekundžių apsisuku...

... Kristui moterys plovė kojas, o dvidešimt pirmajame amžiajai suradus svetimą lovą vienas tarpas laižė šlaunis ir ne tik (N-18)

Pritrūkusi vaizdingesnių žodžių, klausiu: „Kas yra blogai? Kas yra gerai? Už „blogai“ sodina? O už „gerai“ duoda garbės medalius? Tai kokiam, atsiprašant, „šude“ gyvenam mes, nykūs mirtingieji?“

Visi pametė galvas, nežino, ko griebtis... Viskas išragauta, viskas nuobodu, viskas. Visi gali būt kosmonautais, verslininkais, bankinininkais, gali būt šūdvežiai, fabriko darbininkais, statybininkais ir pardavėjais, visi galiapti televizijos ar scenos žvaigždėmis...

Duonos ir reginių!

Artėjant pasaulio pabaigai žmonės, bandydami išlikti į svetimą odas, valgys vieni kitų mėsą. Katučių plos krematoriumo darbuotojai, it pajūrio smėlyje vartydamiesi kaulų penlenuose.

Septynias dienas lis.
Niekam tai nerūpēs.
Ir meilės nebebus.
Meilės jau neliko.

sprūst. Užlipi tuo pat į viršų, užsvieli tą bjauriojo ančiuko, kuris vėliau paversto į gražią gulbę, suknelę, susisukojo plaukus, tvarkingai, suprantai, nenoriu jokių kūrybingų garbanų, kaip anākart... Man nestovi nuo jų. Kol išsiroši, būsiu gržtęs su tom supistom rožem...

As: ... jobanas impotentas, galvoj, ką darai?

Tu: O tu, žurke, galvoji? Apskritai? Kartais ar pagalvoji?

Aplinkiniai žavisi mudviejų meile, kai einam susikibę rankomis žibintų šviesoje. Šalimais sukdamiesi nuo medžių krinta pageltę lapai. Pavydži stebėdami, kaip švelniai prisilaudžiu ir tyliai šnabždu kažką į ausį, kaip tu nosim prisiglaudi prie skrusto, o tada it katinas murkdamas trinies į mano levandom kvepiantiesi plaukus... Kaip mudu juokiamės iš viens kito pokštų, kaip ištisies ranką išlipęs iš taksi ir sustoję netikėčiausiu momentu pabučiuoji taip, jog suskamba negrojantys fontanai.

tū, penkios it trečias brolis Jonas ir penkios paguodžiančios.

- Sakei ką? Žiūrėjau į lampą, galvojau, kad būtų jėga pasikabint tokiai virtuvėj, skleistų sloganų šviesą, varytų į depresiją... Švečiai greičiau dingtų. Liktų tik tie, kuriems nerūpi šnekėt apie būtų ir nebūtų, prisimint rūgšties trip 'us, klausytis kokios psychedelic 'os, išpūstume, pasiginčytume... Blet, kaip pasiliegau tokį prasmingu pasisėdėjimui.

Suvalgyt tave galėčiau... Prisiekiu, eičiau prie aitoriaus. Žinai, dabar viskas atitinka. Puikus laikas, kai nežinau, ką daryt... Net nežinau, ko noriu ir kur noriu. Regis, reikia įsimylėt. Bet taip, kad galvą pameščiau, nes nieks nebeidomu. Žmonės neįdomūs. Susitinku milijoną kartų, išgriau alaus, pasikalbam apie nieką... apie buitį... Lengvai nubraukiam dulkes nuo egzistencinių klausimų...

Nukelta į 6 p.

Karnavalas

Aplinkui girdžiu šnekant, jog tinkam vienas kitam.

Tvarkingai sušūkuoti plaukai, platičios Colgate White šypsenos, mano nepriekaištingai padažytos padūmavusios akys, tavo trijų dienų barzda, mano koketiškas juokas ir tavo šarmas, mano moteriškas trampumas ir tavo galantiškumas... Didelis namas su žiemą, pavasarį, vasarą ir rudenį žaliuojančiu sodu, kuriame be perstojo žaidžia Labradoro retriveris, jo kailis blizga, jis niekada neprišika ant tobulai nupjaučios pievelės, kuri neužauga daugiau nei penkis centimetrus. I mūsų baseiną nekrinta lapai, nuo suoliuko nenusilupa dažai, obelų šakos svyra nuo obuolių, kurių negraužia kirmélės. Langai visada blizga, dvelkia židinyje ruseinan-

čiom malkom, mūsų namai jaukū ir juose tinklema temperatūra, indai švarūs, lovos tvarkingai paklotos. Vionos, virtuvės, valgomoji, poilio kambario, bibliotekos, dvielę miegamujų, svečių kambario baldų komplektai iš IKEA'os. Tu geri burboną, aš - Baltaji vyną, tu rūkai cigarus, aš - elegantiškai plonas cigaretes, tu skaitai „The Guardian“, aš - „Vogue“, tu domiesi sportu, ypač golfu, aš - grožio salonaist, ypač aukštostos klasės, tu klausaisi Mocarto, aš - Bethoven, mudu visados VISADOS viskuo VISKUO patenkinti, mūsų seksas astringas, miegas saldus, sapnai spalvoti, rytais tingūs, mūsų šaldytuvas visuomet pilnas skanaus maisto, ryte ant stalos garuoja du puodeliai šviežiai malto baltintos kavos, pieną pasi-

imame prie durų slenkscio, ji kasysti pristato niekam neįdomus piešininkas iš niekam nežinomas fermos... Ir pietaujame visąlaik kartu prabangiuose restoranuose, nes sąskaitoje neišsenka auksinai. Nesiškundžiame galvos skausmais, mums nepučia pilvo, mes neskaitom laikraščių tualete, nes niekada nesitušinam, mūsų kojos nesmirdi prakaitu, o iš burnos visada kvepia žemuogėmis...

... ir iš mano šiknos skleidžiasi gėlės.

Aš: Tai ar nupirkai?
Tu: Ką? Ką dabar?
Aš: Idiotas. Aborto liekana.
Tu: Ar neužsikiši?
Aš: Tai gal užkiši?
Tu: Tau ką, dešimt metų?
Aš: Tai tu tada pedofilas.
Tu: Na, nepyk, nenupirkau.
Aš: ... ir užsipisk tada, niekur neisiu.
Tu: Neik.
Aš: Nekenčiu tavęs, ištraukysi

lionę pirmyn ir atgal, kept ant Saulės nuso septynių ryto iki vakaro, užsi dirbt geriausiai atveju dešimt litų ir gržtus namo eit ravėt daržų, - prisėdau šalia ir išisitraukiau cigaretę. Buvalu nerūkiusi savaitę. Mane budriai stebi nerūkančiųjų giminių brigada. Lieptų suvalgyt filtrą, jei suciuptu.

- Mielai išgerčiau su tavim alaus prie jūros, įmerktume kojas į Baltiją, užkastume viens kitą smėlyje, palakstytume prieš vėjų iškiše liežuvius, einam, - pakilai tiesdamas ranką.

„Second hand“ parduotuvėje klausiausi radijo... Nekenčiu radijo, ypač rusiškų stocių. Klapėdoj, regis, kitų bangų ir negaudo. Laidojant moterit kilo tokia audra, kad mudvieni su broliu jau buvo nesvarbu, trenks į mus žaibas ar ne, todėl stovėjom po medžių iš tol stebėdami, kaip gi minės atsišveikina su velione. Perslapom iki apatinėi. Brolis liepė nusivilkti suknelę ir užsimest jo skaisciai žydrus „Puma“ marskinėlius ir baltą džinsinį švarkelį, kuriuos turėjo baiginių. Paklausiau. Taip pasipuošu si atvažiau ir į gedulungus pietus.

Motinai paklausus, ką gersiu, tarstejau: degtinę. Po kelių dienų sugalvojau išisitraukti daiktus iš permirkusio rankinuko, viskas dar varvėje it būtų ką tik paliję. T. skolintas mp3 išleido paskutinį atodūsių ir užgeso amžiams. Pagalvojau, jog tai netekcių savaitę. Dabar neisvengiamai turiu klausytis radijo, nesąmones šnekantį praeivių, gičių autobusuose, dūsavimų ligoninės laukiamajame, diskusijų knygynuose, atsitikinių pliurpalų „Maximos“ eilėse ir kt. Taigi besiklausydama radijo išgirdau: jei viskas atrodo beprasmiška (taip ir pasakė, pamaniu - skaito mintis, todėl suklusau), vadinas, netvarka širdies čakroje.

- O kaip tavo širdies čakra? - išsprūdo. Pastaruoju metu dažnai susipinu mintyse, galvoju apie viena, noriu pasakyti ką kita ir tada lepteliu nesąmonę.

Tylėjai. Pamaniu, vėl viską sumoviau. Kaskart šitaip. Burnoj. Medžios galva su šimtu besiraitančiu gyvačių. Šešiasdešimt piktybių, nuolat norinčių igelt, trisdešimt nesupras-

Gabrielius

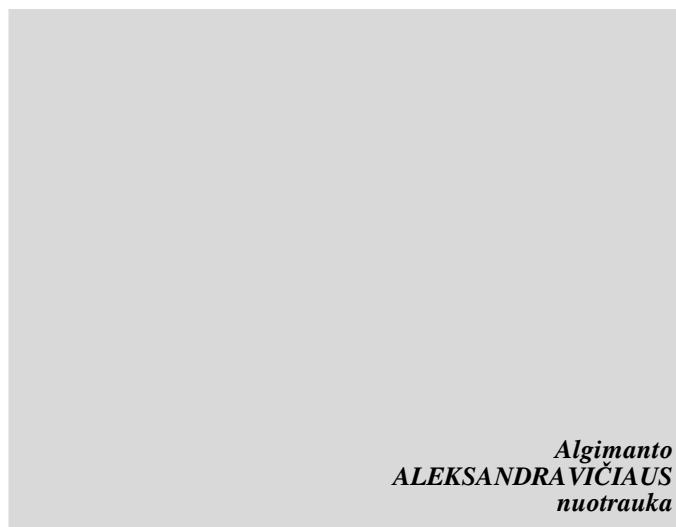
Pagaliau radau. Sėdintį prirūkytojį laiptinėj. Nekenčiantį gyvenimo.

- Maniau, kad neegzistuoji, - neištverus prisipažinau.

Kaip visada tokiai momentais koviaus neramoje minčių dvikojoje, kurioje ginklus išsitraukia manieji „už“ ir „prieš“. „Už“ laimi dažniai, daug treniruojamės namie prieš veidrodį. „Prieš“ labiau užsidarės savyje, pasireiškia tik tada, kai „už“ pasiduoda.

Kreivai pasižiūrėjai. Berniokiškai šyptelėjai užtikrindamas, jog seilėsius dėl tavęs dar dešimt metų.

- Žinai, sėdžiu čia, rūkau kokią aštuntą cigarečę... Stebui aukštyn, žemyn, aukštyn, žemyn, aukštyn ir taip toliau laipiojančius žmones ir galvoju: kiek galima? Pykt pradėjau, užstojau praėjimą, sakė, mentus iškvies, sakau - aš čia blet gyvenu... Tada galvoju, ko čia sėdžiu, eiciu į kokią par-

Dovilė ZELČIŪTĖ

*Pro medžių viršunes pro debesis
pro akių kampučius ir pro ašaras
tu mane išsivesi
ten kur mėlynas slėnis
aš pasitikiu nieku
aš nieku nepasitikiu
porą metų porą savaičių dienų
nuo vidurnakčio
iki - - - - -
kai pagalvės dūlantis karštis
pergels sapnq
tu mane išsivesi*

*Susiriečiu
paskutiniame kambarje
kyla vėjas
laikyki mane tvirčiau
mūsų laivas jau plaukia*

Tarp sienu

*Ne šeimos žmogus
ne vienos kameros
prieverta uždaryta
i ankštą
bendrą narvelį -
mes žaidžiam namus
klojam patalus plikom arbatą
plikomis rankomis
žarstome
prisiminimų nuodėgulius
tarp šių sienu
skirta praleisti
porą metų keletą mėnesių
peržiemoti
dylikia laukimo savaičių
stipri kai viena?
stipréju
susirenku skarmalus
apsitarkau savo kampą
mokausi atsiskirti*

*Kol dar dviese -
kalbēkim*

Dainos

*Prietemoj
užsimerkusios
atsirėmusios kameros sienu
girdime tas pačias dainas
įrašus
iš paralelinio kambario*

Duša bolit...

*niekas
neatrakinis mūsų durų*

Tamsios

*Kur tavo sienos, areštine, durys,
kur nuožmūs čia uždarę mus sargybiniai
prašai vandens ir antakių piešuko
ir su linksmuoliais aistriai koketuoji
paskui - rauda
paskui - šviesa pro grotas
sutraukyta kryželio grandinėlė
miegok, sesuo,
kiek atimta - tiek duota
mes tamsios gélės
ačiū Dievui - gélės*

*Visas kelias namo
jazminų tyvuliujantis šilkas
vėjas kerta kraujažoles lenkia liepia paklusti
tavo balsas persmelktas krauso birželis
vešlus
kaip pareisi?
eisiu eisiu namo
eisiu eisiu
ir šitaip
praeisiu*

*Santa Helena Gato Negro
mudviejų rytas
pernelyg tyras tvarkingas
su tiksliu
kitos savaitės tvarkaraščiu
septynios - keltis - devynios -
trylikta valanda aštuoniolikta
kiek įtilps kluptelėjimų pauzėse
kiek raudų susigers prieš miegą
atsitraukimų
nuo šių metų savaitės savęs
nuo įjungtos šviesos koridoriu
kol užaugsim ir nebijosime
pereit į kitą kambarį
pasitikėdami
už nugaro niekas neseika niekas nesiveja
dar vieną gurkšnį
Santa Helena Gato Negro
dar vieną gurkšnį*

*Tu garsiai šauki mane
iš ketvirtos aukšto
paleidi žemyn geltoną
rugpjūčio šalį
tavo balti plaukai
jau plaikestos virš stogo
mudvi nušoktume
sukibusios rankomis
bet aš netikiu
kad šoksim aukštyn
ir darsyk
apeinu tavo namą*

*Svajonės apie tai
ko prie liudininkų atsižadėjai*

*pamanyk, kažkokie liudininkai
grybo vietoj
...iškirpti iš nuotraukos
bristi darsyk
i tą pačią upę
atsukti laikrodį.*

Prisižadėti

Santaka

*Šalna visą tą grožį nuės
tą žolę
kuri - kaip pavasarj - šviečia
ir mano draugei
nebeužteks jégų nusidažyti
žilus plaukus
kąs ir nukąs
bespalviai dažai
nepamenu
kokia ten rūšis
„sudie, jaunyste“ ar
„perkopus pusę amžiaus“
perlipusi tvorą žvalgausi
sekmadienio tobulybė
gyvieji ir mirusieji
sutilpo į vieną vakarą
keičiamės fotografijom
vieni tyliai niūniuoja
kiti prieblandoj ruko
mano girta draugė
parvirto į upę
ją nuneša skubūs vandenys
mūsų veidai jaunėja
ir nebebijome rytdienos
kas - valtimi
kas - ant nugaro
kas pakiesta po srove
iriame
ir tuoju susitiksime Santakoj*

Aura KUBILIŪTĖ. Iš serijos „Kokonas“.

Majos pustonių vernisažas

Gintarė BERNOTIENĖ

„Gyvenimas klostos iš visko kas telpa delnuos“ – viename savo eiléraštyje, kuris publikuojamas naujame, daugiau nei 300 puslapių rinkinyje „Nuprausti méniesienos“*, rašo Robertas Keturakis. Dera pasakyti, kad ši knyga, sudėstyta iš pastarųjų trejų metų eiléraščių, ženklina didoką gyvenimo atkarpa – jubiliejinius 75-erius metus ir tai, kas per juos užgyventa, iš ko atpažįstame R. Keturakį: poeta, prozos autorių, dėstytoją, redaktorių, visuomeniškai angažuotą žmogų. Knijoje matyti visi jo vaidmenys ir pasirinkimai, tad savaime klostosi siaumiškas autoriaus bei jo savarankiško kūriniu su atskiru likimu vaizdinsky.

Perskaičius „Nupraustus méniesienos“ smelkia nuotaika, kurią rastume daugelyje eiléraščių kaip rinkinio leitmotyvus – tai gyvenimo baigtinumo grožio, jo trapumo apoteozė. Panašų išpūdį daro neseniai išėjusi Henriko Algio Čigriejaus poezijos knyga „Žiemių pusėje giedra“. Nesigardžiuoju biografiškumu, imponuoja branda pašviesėjusi galvoviršiu justi tą Pradžių Pradžios – *Ir visa buvo gera*. Be kitų balsų, šis knijoje stipriausias.

Mastant apie R. Keturakio retoriką, pašaulėvoką, labai aiškus priešpriesų įtampas įveržtas skliautas, manifestuojamas beveik visuose eiléraščiuose tiek erdvės sąranga (aukštis ir gelmė), tiek moraline laikysena (kaltas – nekaltas), tiek kategoriniai imperatyvai (mylék ir gink – neišduok). Ne visada šios atramos atlaiko eiléraščio organizką – iš esmės nesučiuopiamą, neįspraudžiamą ir nesprautiną įrémus esenciją, kurią vis dėlto autorius sučiumpa, įvardija, praskleidžia – geriausiais atvejais kaip tik tada, kai to nesiekia poetine muskulatūra.

Muskulatūra, užauginama raumenų masė, keistai koreliuoja su kultūros apréptimi, tradicijos pažinimu, perprastais jos kodais, kurie, virtę aiškiomis aliuzijomis, parafrazēmis (Jono Aisčio, Henriko Radausko, Bernardo Brazdžionio, Donaldo Kajoko, iš „dailiųjų menų“ – bendraliaikį Leono Striogos, Romualdo Čarnos) ar tiesiog išmoktu repertuaru (neoromantiui ir net romantiniu – su ménulio „kultu“) gyvame, nuo šiuolaikinio poetinio proceso neatsliekančiame diskurse rodo veikiau traukos jégą, o ne originalo, savasties išplėšimą (vis sunkiau menu atkartoti pasauli!), savą kryptį, suteikiamą atriedančiam tradicijos gniutului. Manipuliacija, ne kūrybos alchemija įtarui poetą, kai jis kankina nu-kankintą žodyną: zvaigždė, šulinys, siela, laikrodis (visada iš jo tista laikas!), vainikas, ašara, kai eiléraštyje oksimoroninės žodžių gretos, tegu ir struktūrinamos rimų, primena išaugtą banalų paruoštką (eil. „Taip turės būti“), o abstraktūs daiktavardžiai, prasiveržę į eiléraščių pavadinimus (mechaniskus, tiesmukus, nekūrybiškus), slopinia besiveržiančius pojūčius, tarsi būtų paskubomis prirašyti nejautraus redaktoriaus. Apeiliuojamos vaizduosenos klišės neleidžia įveikti scenovaizdžio dirbtinumo (peizažas – charakteringas R. Keturakio eiléraščio démuo), o prie atvirukiniu kraštovaizdžio prigludusios pretenzijos į aforistikumą („vasara – ménulis kaip medus / laumių šnabždesio pritvinkę paupiai / bet gyvenimas – nors sykiai ir saldus / malamas ko gero per rupiai“, eil. „Rupų milty“, 96 p.) gali išmušti pasitikėjimą autoriumi kaip tikru poetu, – o juk tokio pasitikėjimo garantų šiame rinkinyje vis dėlto yra. Toldamas nuo angažuotos patriotinės

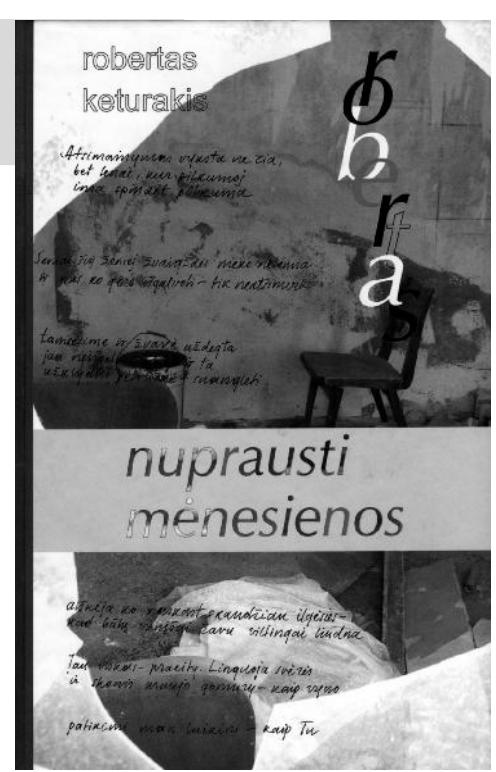
ar pseudoreliginės lyrikos, proginių eiléraščių („Tūkstantdevintieji“, „Suspėjom? Ne“, nusileisdamas nuo didžiųjų raidžių prie mažųjų, prie daugialypį graso pavidalų, R. Keturakis ižengia į autentiškos partities ratą, kuriame stipriausia abejonė yra tikresnė už tvirčiausią evangelizaciją. Mažyčiai kasdienos stebiniai (nebūtinai tik postmodernistiškai įremintų gyvenimo nuolaužų katalogavimas, taip žavintis kai kuriuos skaitytojus neva šiuolaikiškumu), vykusios mažosios formos (kad ir „Akista su Saulėlydžiu“: „Viešpatie, / kaip nuostabai tu įpratini / mus įeiti į tamšą“, p. 127, ar skyriaus atsklonda likęs trieilis – „Atsimainymas vyksta ne čia, / bet tenai, kur pilkumoj / ima spindėt pilkuma“, p. 85), eiléraščiai, išlaikę ir eiliavimo dermę, ir eilucių perskaidymo pavojuς („Dangus ne mūsų“), sugyvintos tradicijos nuosprūdžius, – yra toji *terra firma*, ant kurios patikimai laikosi šis poezijos statinys. Patirkinau – jis mena ir ankstesnus keturakiškos savasties ženklus: švelnų, globiantį, kiek moterišką (pasirodė) toną, teatrališkus retoriaus mostus, kiek forsuotą dramatizmą, ir – stipriausią, išliekančią at-kuriančią vaizdavimo galią (ne su-kuriančią, tai nėra šio poeto stiprybė).

Pagirtinas tikslus greta einančių eiléraščių sudūrimas, kai jungia ne vien tema, bet ir tekstu aliuzijos. Taip „susikalba“ eiléraščiai „Daugiau nebus“ ir „Šaltos rankos“ – pirmajame „karavelė baltaburė“ iš pasakų pakartoja aistiškus „Toli balti laivai liūliavo mariomis – / Balti, kaip baltos chrizantemos“, o antrojo eiléraščio galanterija primeina Niliūno ir Radausko eiléraščių scenovaizdį su tuo pačiu pasakiškumo elementu („kaip supo jis (pavasaris – G. B.) lezinėlius lazdyno / ir kaip lydėjo jį naktis pilna / sidabro méniesienos“). Nugalėti scenovaizdžio dirbtinumą, regis, turėtū būti svarbiausia poeto užduotis, tačiau neoromantikų vaizdinių kartotės („Saulė sėda raudona – stulpai nelyg kalavijai“, p. 84) ir romanišnis jausmingumas nuneša sentimentaliojon pusėn („Lakštingalos zvaigždėti burtai / pasauli visą užkerės“, p. 77). R. Keturakis jaukiai jaučiasi krikščioniškos kultūros ženklų ir lietuvių poezijos topų apsuptyje, kai kada šias emblemas sugyvindamas savo patirtimi, o neretai tik naviguodamas tarp bendrų publicistinių frazių, ir tuomet gailu tos laikraštėjančios poetikos, antonimų sūpynių, to tykančio nuspėjamumo, it kirviu atidalijančio tribūnišką bylojimą nuo originalių ištarcių. Tai, kas pasiteisina vienos frazės lygmenye („ilgesys ilgai laukus giedréja“, p. 56), regis, sunyksta atkartoju („apgauba / vaiski erdvė vaiskaus dangaus“, p. 57), nes tokia tiksliai eiléraščių sandūra, kaip minėjau, neatsitiktinė, sukonstruota, tačiau vienusyki frazė – meistrystė, kitusyki – blausus pakartojimas. Yra būtent gretimų tekstu sankabos iškelty eiléraščių („Seki paskui“ ir „Giesmės saulei. Ižanga“), kuriuos galime skaityti ir kaip vienas kito pagilinimą – taip istorija apie Orfėją, sugretinta su soliariniais mitais, ne tik motyvuoją liepsnaakio Orfėjo vardą, bet ir pabrėžia šiam rinkiniui svarbaus ciklinio sugrižimo – iš tamso, iš nebūties – temą.

Būdamas romantinės mokyklos atstovas (visų pirmą – Maironis kaip savimonės dominantę) ir savo poeziijoje labai priklausomas nuo peizažų, R. Keturakis iš šios kūrybinės duoties paseniai ir išplýbės: skaitant „Nupraustus méniesienos“ jaučiamas autoriaus išgautas pulsuojančios gyvybės ir jos subtiliųjų formų buvimas. Individualiaus

vaizdavimaisi, pavyzdžiu, perėjos mirtin vaizdinys („melsva liepsna – žarijos – baltais laukas“, p. 210), yra paveikti giliuosios archetipinės atminties ir antrinių, kultūrinė konstruktų, tačiau, jungiami autoriaus pasaulėvokos, jie spinduliuoja ir gamtinio pantheizmo bei reinkarnacijos idėjas, ir skaidrū sielos kelionės punktyrą. Už gamtos pavidalų plyninti neregimybę, idealūs provaizdžiai (eil. „Semiramidės sodai“), nešučiupami oro reiškiniai („Svyruoja vėjas už langų ramiai / toks melzganas, toks netvarus – kaip laikas“, p. 242) būtent dėl sugauto efemeriskumo ir ikurdinimo besibaigiančiam žemiškam laikė daug ką svarbaus atveria ir skaitytojui. Atrodo, išeitų surinkti net mažą „Metų“ ciklą, ne pliki realistinių, o praplėstą metų laikų simbolika: rudene išėjimo nostalgija, kai poetas grožisi išnykimo peršviečiamumu, beržų transparencija, jau kartą įtvirtinta Niliūno: „Karališkas tasai tviskėjimas beržų / tas iprastas rudens šnopavimas – liundra / tas kovarnių kiauksėjimas ir pamažu / imu gyvent be nuskriaustojo skundo (...) Tai štai kam tas karališkas beržų / tviskėjimas ir graudulys ir virsmas / ir kontūrai vidaus ryškėja pamažu / kai išorė nublanksta ir ištirpsta“ (p. 105), žiemos išpustyta tuštuma – „lizde – kur skroblo šakose – iš vėjo ir lietaus“ (p. 240), vasaraiški šiltu spinduliu – vienu iš laiko spektro – akimirkos – pasirodymu („Kur pasidėjai, kai tik tarpdury murkės laikė? / Laikrodis tyliai seniai. / Snaudžia katė. Spindulys dulki įkaitusių vaiko – liūdna tenai“, p. 63) ar pavasario, atėjimo šviesa („Kas žema ir aukšta tamsu ir šviesu – vis greta / slenka šešeliai – pjauso to erdves į dalis / kad protas aptemptų amžinos viendienystės rate // tik ta žydinčios vyšnios skaista / tas aštrus zvaigždės spindulys – –“, p. 218). Iš cituotų atkarpu matyti, kad stipriau veikia ne kultūrinė vaizdinija, o vegetacinio ciklo – gyvybės kodo (sakyčiau, augalinė) – vaizduotė: „Užmirsdamas atminksi, kaip sekliukė, / užmirsdama žiedų spalvas atsimena šaknis“ (p. 174).

R. Keturakis – srovės išlygintojas, išsiderinimas nėra jo būdingoji būsena, disharmonijos jis ilgai neišlaiko, tačiau būtent šiame taške apčiuopiamas nuogas jo nervas, organiška žmogiška laikysena, reikalaujanti ne gatavų sankcionuotų bazalto mitų, persmelktų kančia (perfrazuoju eiléraštį „Aleliu“, o gyvos reakcijos („gyvenimas dviveidis smogs / ir bus pasaulis vėl kitoks – / jaukus ir atkarus kas kartą“, p. 205). Taip nuo patosinių apnašų nuvalomos galutinės vertybės – šviesa („žiaurėja šviesa – triumfuojančia viskai išdeginus“, p. 62) ir meilė („Akluos keliuos tavęs palauks kažkas / beširdis ir todėl baisus kaip meilė“, p. 165). Taip diptike „Con dolore“ išskyla ne abstrakčios bendrybės, o konkretus „kvadratiniu kodeksu sferų klanas niūrus / rikiuojas į kiaulę ir šnioja visus nelyg žolę“ (p. 64), – socialinė tikrovė čia ne reto rūšių išdidinta, dirbtinai subaisinta, ko galėtume sulaukti iš R. Keturakio, o eiléraščiuose „Per daug atminties“ ir „Žieduotam ainiui“ minimos istorinės praeito amžiaus realijos – pasipriešinimo kovos, tremties, parsidavėliškumas – tik subtiliai, gal ir per švelniai užmenamos „žiedais apkritusiam ainiui“. Ne martiologinės savivo Kos čia pasigendu (vis dėlto pastebėjimas „per daug atminties“ rimtas ir tikslus) ir ne niurgzlaus žaizdų krapšymo, tik atkreipiui dėmesį, kokiu eleganto išsilenkimu šiame majos pustonių vernisaže (taip apibūdin-

čiau visą rinkinį) išnyra skaudžios patirtys, kurių norisi įvardyti, priminti, nes, anot Jono Strielkūno, „to neturi jauni“. Tylo apie šių dienų Lietuvos tikrovę, fizinių erdvės ištuštėjimą prilygt medituoti „svyruojančių likimų eisen(ą) / be karsto ant pečių“ (p. 59).

Vis dėlto didesnioji knygos dalis – intymioji, intymių kreipinių lyrika. Jutimiškai persmelkianti tikrovę (Leono Striogos medžio skulptūrą „Medumi apsunkusi tėvo kepurė“ primenant eiléraštis „Tėvo kepurė“, mamai skirtas „Ilgesijoj“, žmonai – „Naktinukai“), kaip ir kitokios stilistikos, bet vėlgi atsiremiantios į jutimiškumą, tik be graudulio šešelių, bandymai cikle „Regionalizmai“, eilérastyje „Sagos“ rodo vieną stipriųjų R. Keturakio poezijos atramų. Kita patikima kolona laikyčiau poezijos muzikalumą, kalbos žaidimus (tikėčiaus, kad jų dažniau pasitaikys), kurių svarba išryškėja ten, kur liekama be jų – kliaunantis naraciniu pradu (eil. „Vidinis monologas praradus piniginę“ ar „Jūra“) ir čia pat sulaukiant nokdauno – ne tik personažu pasirinkus kontrolierių Fabijoną Trieskų, bet ir netyčia pasidavus nepoetinėje kalboje tykančiam abstrakcijų, negyvo literatūrų kumo, ap-rašymo pavoju. Kiek ironiškame eilérastyje „Semantikas“ nubudusi poeto klausai dėl žodžio „nepaslankumas“ praverstę šiai knygai kaip veikianti programa, nes abstraktūs daiktavardžiai, kalbos klišės, elementarios linksnių valdymo klaidos ar visai pašlijusi skyrybos ženklus šiuose eiléraščiuose reglamentuojanti koncepcija rodo rinkinio rengimo nuovargį.

Taisyklingas eiliavimas – programinis R. Keturakio siekis – neturėtū būti priekaištasis dėl nūnai nemadingos formos, kaip gali pasirodyti šiuolaikinei poezijos skaitytojų kartai. Ten, kur kelio nepastoja likę be turinio deklaratyvūs konceptai ir tušti vaizdiniai (p. 289), taisyklemis dvelkią, bet nuobodžiai viltingi postulatai, vis peržaidžiamas senų sukilmintų įvaizdžių repertuaras, randame jautrų, aukščiau nei dangus sraigės rageliais siekiantį ir žmogiškojo laikinumo ribas tiriantį žvilgsnį – „Drėgnes skruostas ir pagalvė niekam neklus / tik klausyklis ką atneša snieglaša aprentas vėjas / kažkas traukia ir traukia per tam-są tinklus / būk atsargs – akelės kaskart mažėja“ (p. 256). Poezijai šito pakanka.

*Robertas Keturakis, *Nuprausti méniesienos*. – Kaunas: „Naujas lankas“, 2010.

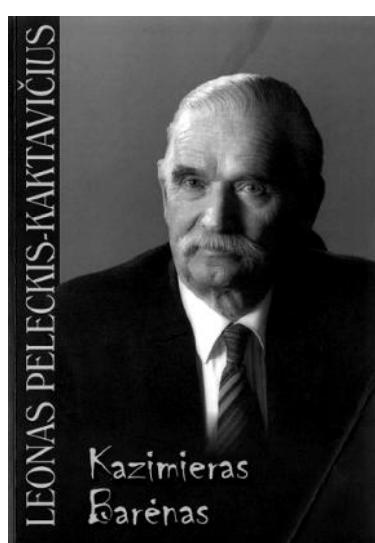
Išeivijos rašytojai į Lietuvą gržta „Varpu“ takais

Dainius SOBECKIS

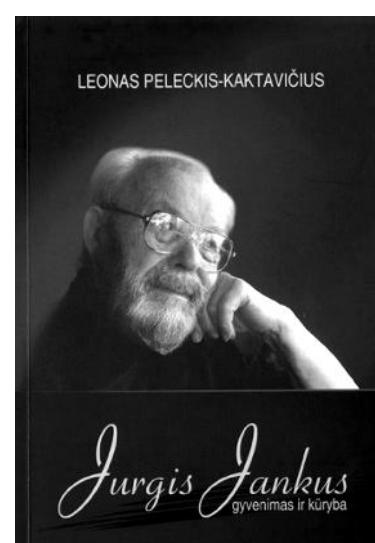
Leonas Peleckis-Kaktavičius – daugiau nei dviešimties knygų autorius. Beveik prieš du desimtmiečius eileraščių rinkiniu pradėjės literatūrinį kelią, vėliau publikavo ne mažai eseistikos ir publicistikos knygų, kol pagaliau ėmėsi rimčiausio darbo: rašyti monografijas. Šiuo metu jau išleidę tris darbus apie išeivijos rašytojus. Pirmoji monografia apie Kazimierą Barėnį pasirodė 2005 m., antroji, apie Jurgį Jankų, 2008 m., o trečioji, apie Vytautą Alantą, 2009 m. Pats autorius tik studija apie K. Barėnį įvardija monografija, kitas dvi tiesiog vadina knygomis, nepretenduodamas į monografijos pavadinimą. Idomu, kad ir J. Jankus savo kūrinius mėgo vadinti pasakojimais, o ne romanais, novelėmis, apsakymais, apsakymėliais, apysakomis, apybraižomis ar kokiui kitu literatūriniu terminu. Galbūt tok J. Jankaus požiūris turėjo ištakas ir L. Peleckui-Kaktavičiui.

Pirmają monografiją autorius rėšė ir išleido dar K. Barėnui esant gyvam. Tokia praktika nėra plačiai paplitusi, netgi, galima sakyti, vengtina. Kaip pavyzdį dar galima paminti Eriko Drungytės monografiją ir disertaciją „Vytauto Bložės kūryba“, kurią ji apgynė 2002 m. pabaigoje. Poetas V. P. Bložė ir šiuo metu gyvas bei kūrybingas, nors nesenai atsventė aštuoniasdešimties metų jubiliejų. K. Barėnas po sunkios ligos mirė 2006 m. pavasarį, beveik metams praėjus po monografijos pasiodymo. Turbūt dar spejė ją perskaityti ir ivertinti. Poetai linkę kūrybą jei išpranašauti savo mirtį ar mirties aplinkybes. Šiuo atveju L. Peleckis-Kaktavičius buvo kaip poetas pranašas, kuris numatė tykančią K. Barėnį mirtį, spėjo tiesiogiai su juo pa bendrauti.

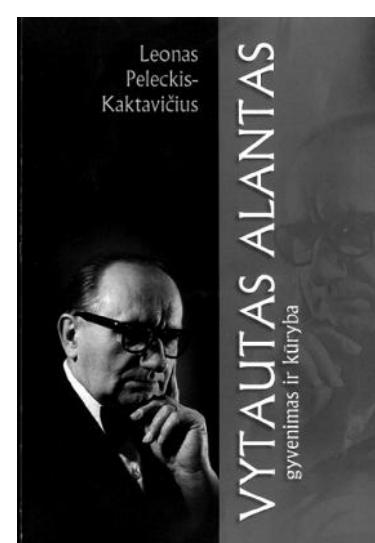
Ši išeivijos literatūrai svarbų darbą L. Peleckis-Kaktavičius pradėjo gana seniai publicistiniais, eseistiniais straipsniais ir pokalbiais su egzodo rašytojais. Reikėtų paminėti, kad ir literatūros almanachas „Varpai“ puoselėja išeivijos literatūrą. Beveik kiekviename numeryje galime rasti atsiminimų, dienoraščių ar pokalbių su išairiais lietuvių egzodo autoriais, taip pat ju kūrinių išstraukų. Galima pridurti, kad visos trys monografijos išleistos kaip „Varpu“ almanacho knygų serija. Tad šis almanachas laikytinas vienu labiausiai puoselėjančiu ir propaguojančiu išeivijos literatūrą Lietuvoje. Nors egzodo rašytojų kūrybos L. Pe-

LEONAS PELECKIS-KAKTAVIČIUS
Kazimieras Barėnas

LEONAS PELECKIS-KAKTAVIČIUS
Jurgis Jankus
gyvenimas ir kūryba

Leonas Peleckis-Kaktavičius
VYTAUTAS ALANTAS
gyvenimas ir kūryba

leckis-Kaktavičius beveik netyrinėja, lietuvių literatūrai jis svarbus tuo, kad daugiausia dėmesio skiria rašytojų gyvenimui, kūrybos keliui ir kultūrinei veiklai.

Skaitant visas tris monografijas, gana ryškiai atskleidžia autoriaus rašymo stilius. Daugiausia vietos knygose užima K. Barėno, J. Jankaus ir V. Alanto gyvenimo faktai, ju likimo vingiai, kūrybos sąlygų aptarimai. Akcentuojama, kad išeivijoje, o ne trempyre, kaip kam nors atrodė, rašytojų gyvenimo sąlygos buvo sunkios; jiems teko dirbt fiziinių darbų, rašyti laisvalaikiu, dažniausiai tik naktį. Kodėl tokios situacijos nepavadinti tremtini? A. Škėma save tapatina su emigrantu ar išeiviu, bet ne su tremtiniu, o J. Jankus teigia, kad, nors niekas neverė, vis tiek jautėsi išvarytas, nors niekas netrėmė, „o vis tiek jautesi ištremtas“.

L. Peleckio-Kaktavičiaus monografijose, kaip minėta, daug vienos užima išeivių gyvenimo peripetijos, kur kas mažiau – kūrinių interpretacijos. Be to, tai tik sąlygiškos interpretacijos, nes dažniausiai pristatomas vien knygos turinys. Gerai, kad paminimi ir kritikos atsiliepimai apie kūrinius. Visai kitaip monografijas apie egzodo rašytojus rašė Vytautas Kubilius, jis šalia gyvenimo ir veiklos faktų itin daug dėmesio skyrė autorui kūrybai ir jos interpretacijai. Kaip pavyzdžius galima paminti monografiją apie Joną Aistį arba apie Birutę Pukelevičiūtę, nors pastarojo darbo V. Kubilius taip ir nespėjo užbaigtį.

Autorius neretai pasitelkia rašytojų dienoraščius, laiškus ir studijas. Kartais cituojami dienoraščių ar laiškų fragmentai, nors dažniau jie per-

pasakojami savais žodžiais. Čia ir išsakytinės didžiausias priekaištasis autorui, nes daug įdomiau būtų skaiti rašytojų dienoraščius, laiškus ar studijas, išleistus atskira knyga. Gal netgi būtų pageidautina parengti rašytojų šaltinių publikacijas su komentariais ir įvadiniu straipsniu. Kaip pavyzdys pateiktinas literatūrologės Dalios Kuiziniénės parengta J. Jankaus šaltinių publikacija, kurioje atskleidžiama „jankiška“ dvasia: „Kitados esu klausinėjės rašytojų, ar kuris rašo dienoraštį. Neradau né vieno. Aš irgi toks pat. Raštingų tautų žmonės to nedaro.“ Kodėl „jankiška“? Ar tai kaip nors susiję su JAV gyventojų gyveniminiu yankees, kuris dažnai vartoja savo? Apie pastarąją sasažą L. Peleckio-Kaktavičiaus neužsimena, tačiau dažnai vartoja savoką „jankiškas“, siedamas ją su Jankaus humoru: „...su jankišku humoru prisiminė“ arba: „Čia ir dozė jankiško humoru“ ir kt. D. Kuiziniénė teigia, kad „rašytojo dienoraščiai ir atsiminimai yra neabejotinai vertinga medžiaga rašytojo kūrybos tyrimetojams“. Labai tikslus ir teisingas pastebėjimas, nes J. Jankaus dienoraštis papildo L. Peleckio-Kaktavičiaus monografiją apie jį.

Norečiusi su rašytojais susitiki tiesiogiai skaitant jų dienoraščius, atsiminimus, laiškus, studijas, o ne tik jų perpasakojimus. Būtų įdomu perskaityti, kad ir neištisai, V. Alanto studiją „Mastymai apie senajį lietuvių tikėjimą“, nes paraše romaną „Pragaro pošvaistės“ jis teigė, jog senovės Lietuvą galbūt ir idealizuja, bet jam „rodo, kad lietuvių stabdžiai buvo padoresni žmonės, kaip kad lietuvių krikščionys“.

Po Antrojo pasaulinio karo euro-

saugot savo kūno šventovę, kaip partartų motina, ar vis dėlto užsukti išgert vyno ir dingt dar saulei nenusileidus, ar atsiduot ir žiūrėt, kas bus?

– Ketvirta naktis iš eilės sapnuoju virys...

Ne, na, kam? Kam apskritai išsižiot? Dar trūktu pasisakyti, kokiom ligom persirgai, maždaug taip: žinai, sirgau kiaulyte, vėjaraupiais, gripu, sifilis buvo įsimetęs... pasimylim?

– Ir ką jie darė? – klausei gana sudomėjės.

– Nieko. Sėdėjo ratu ir stebėjo mane, o aš tupėjau lovoj, kojas per kelius apsikabinus, ir nesupratau, ko jie noriai... ar valgyt, ar išgert... man išeit ar vis dėlto nusirengt?

– Kartais taip pat sproginėjų nuo idiotiškų minčių, bet tiek to... Tavo kūnas, tavo mintys, tėvų juk nepasirinksi.

Tada pakarto realybę.

Išsitraukėi dar vieną cigaretę. Stovėjai atsišlejės į sieną, žiūréjai, kaip stiklių čiurkšlėmis teka vanduo.

Mudviejų perspektyvos buvo nulonusios viena nuo kitos per trisdešimt abécélės raidžių, aš sėdėjau per-

tus metus, dienos šviesą išvydo pirmoji K. Barėno knyga „Giedra vi-sad sugrižta“. Tuo metu autorui jau buvo keturiaskesmit penkeri metai. Tokio amžiaus ne dažnas drėsta pradėti rašyti, tačiau gal tik tuomet K. Barėnas pajuto, kad nėra skaitytojo gaišintojas. Anot L. Peleckio-Kaktavičiaus, „Barėno var-dą derėtų rašyti šalia M. Katiliškio, A. Škėmos, A. Lansbergio“.

Reikėtų paminėti keletą techninių dalykų, kurie menkina L. Peleckio-Kaktavičiaus knygų vertę. Monografijoje apie J. Jankų publikuojamos kelios nuotraukos (170, 171, 187-190 p.), kurios beveik niekuo nesiskiria, jose užfiksotas rašytojas literatūriuose vakaruose. Galbūt norėta akcentuoti besikeičiančią J. Jankaus veido mimiką, bet tam užtektų vienos išraiškingos nuotraukos iš kūrybinio vakaro (galbūt ateityje būtų galima parengti išeivijos rašytojų fotoalbumą). Taip pat monografijoje pasitaiko įvairių, beveik pažolinių pasikartojimų. Ne suprantamas ir žodžio „humoras“ bei „humoras“ vartojimas (182 ir 232 p.). Dar vienas priekaištasis autorui, o galbūt tai tik neapsizūrėjimas – monografijoje skiriiasi klausiamų sakinių (207 p.) ir knygų pavadinimų (155 p.) šriftai, vienas klausimas ar pavadinimas rašomas pasvirai, be kabucių, o kitas stačiai; taip pat nevienodi tarpai tarp eilucių (258 ir 259 p.).

Monografijose K. Barėnas, J. Jankus ir V. Alantas parodomai kaip įdomūs žmonės, kaip asmenybės ir autoritetai, kuriais verta žavėtis ir seksti. Pavyksta susidaryti išsamū vaizdai apie jų gyvenimą ir kūrybą. Publicistinės monografijos, kuriose analizuojami ne rašytojų kūriniai, o tik gyvenimas ir kūrybos sąlygos, taip pat labai reikalingos lietuvių literatūros istorijai – kaip ir knygos, kurios iš esmės susitelkia ties rašytojų kūrybos analize.

L. Peleckis-Kaktavičius dar kartą atskleidė kaip tobulėjantis, prikin einantis rašytojas. Jo dėka K. Barėnas, J. Jankus ir V. Alantas į Lietuvą gržta su svarių kūrybinių bagažu.

Leonas Peleckis-Kaktavičius, Kazimieras Barėnas: monografija. – Šiauliai: „Varpai“, 2005.

Leonas Peleckis-Kaktavičius, Jurgis Jankus: gyvenimas ir kūryba. – Šiauliai: „Varpai“, 2008.

Leonas Peleckis-Kaktavičius, Vytautas Alantas: gyvenimas ir kūryba. – Šiauliai: „Varpai“, 2009.

ja. Kiek valandų?

– Gal penkios, nežinau, kam tau?

– Pramušė, kartais turiau ko nors paklaust ne į temą... Išimyli, myli, pasimyli, nebemyli, vis vien myli... Ir visos tos pastangos tik dėl vieno dalyko – bandymas pratęsti giminę. Išlikimas, Marija.

– Šopenhaueris.

– O kas suabejotų Šopenhaueriu, nebent paskutinis kvaiša. Taigi sudedam ginklus, panele M. Ir einam išgert... Tada aš pažavėsiu tave, tu pamirksėsi ilgom blakstienom, praskėsi kojas, šoktelius į tave, šiek tiek padėjuosim imituodami orgazmą... Gimines nepratęsim ir išssirkstysim ieškoti alternatyvų.

– Daužai širdį į šipulius...

– Daug naudingiau būtų susitvarstyti savo cakras, pamedituot, paskaičius Dalai Lamas, susigalvot kokį nors tikslą. Susitaupyti šiek tiek baksų, pakeliaut... Pakariaut kur, palakstyt su ginklu, grioviucose pamiegot...

Kalbėjai, o mano vidinis „as“ linkėjo galva ir rešykiai, it juodaodė bažnyčioj, pakildavo ištiesės rankas į Viešpatį, šaukdamas: „Yeah! Mm! Hallelujah!“

Gabrielius

Atkelta iš 3 p.

Bet nieks knygų neskaito ir apskritai visi apatiški, išskirkstom pačielię į skruostus iki kito tokio pat nuobodaus susitikimo, nes viskas tiešiog neturi prasmės. Esi, regis, Dievo siūstas. Nenustebčiau, jei tavo vardas Gabrielius, ir visai nepykčiau, jei pasisiūlytum apvaisint...

– Nevarginu?

– Ne, – greit atsakau, kad vėl nenušnekėčiau.

Stovim abu tamsioj laiptinėj, laukę lyja, pažiūri į laikrodį, keturiuos.. Nei iš šio, nei iš to pradedu jaudintis. It būčiau prisiadėjusi gržt namo, bet dabar va susitikau tave, negaliu palikti... Išsitraukiui cigaretę, tada su-

Literatūroje – dažniausiai tik Dainius, o viešajame gyvenime, kultūroje – jau visas Dainius Razauskas, ir tai patikimiausiai liudija, kaip šiandieninė literatūrinė, politinė konjunktūra verčia konkrečių autorių susidvejinti, kaip stumia ji į savo kūrybinę šizofreniją, kurios menininkas išvengtų bet kokių normaliojo vienuomenėje, bet kokių gyvoje kultūroje. Politika taip pat yra autentiškas menininko patyrimas, turintis visas teises egzistuoti jo kūryboje, – kategoriskai savo seną tezę pakartotu Tomas Venclova, ir D. Razauskas, iškėlęs bene produktyviausią pastarojo meto intelektualinę diskusiją „Šiaurės Atėnuose“, galėtų tik linkteli galva ir nutilti. Nes už jį dabar jau kalbati. I pernelyg šiandieninės tikrovės atžvilgiu panegiriškā Laimanto Jonušio straipsni, iš pernelyg šiandienos konjunktūrai palankią poziciją kritikavus čia minimą D. Razauską rašinį „Kodėl Lietuvoje nebesinori gyventi?“, atsiliepė filosofas Andrius Martinckus („Apie intelligentų „verkšlenimą“ – „Šiaurės Atėnai“, spalio 8 d.). Ne šiaip atsiliepė, bet pateikė tokį išsamių istorinių ir politloginių argumentų, kad L. Jonušiu nori nenori tekėti susitaikyti ir sutikti, kad jo konjunktūrinis optimizmas mūsų politinės sanklodos atžvilgiu yra jau ne naivus, o nusikalstamas. Nesigilinsime į A. Martinckaus pateiktą porevoliucinės Rusijos emigrantų pažiūrą, laikysenų ir ju nulemtų likimų išklotinę, į jo analogijas tarp šiandieninės Lietuvos ir senovės Graikijos (o tai savaike susišaukia ir su dar vienu – T. Venclovos straipsnio „Aš dūstu“ – kontekstu), bet išvadas verta atskirai pacituoti, juoba kad jos ir radikalesnės, ir universalesnės už pirminges ankstesnio D. Razauskų straipsnio išvadas: „Tačiau tai, kad lietuvių tauta tapo nusikaltimo auka, kaip ir tai, kad ji smarkiai kraujuoja (emigruodama, žudydamasi, negimdydama), ir tas kraujavimas yra tiesioginė grėsmė jos gyvybei, abejoniu nekelia, ir tik nusikalstamas optimizmas, keldamas „puotą maro metu“, sugeba šiomis aplinkybėmis spindiliuoti olimpinę ramybę.“ Cia visiškai pagrįsta sovietmečiu ir dabar prievertaujamos tautos analogija, skirtumas tik tas, kad šiandien prievertauja savi: „Mylėkite Lietuvą ir leiskite mums vogti“, – štai toks buvo nerašytas nepriklausomos Lietuvos valdanciųs klasės (vartojant eurazinių terminologiją – „naujojo valdanciojo sluoksnio“) nepriklausomybė iškovojuisiai tautai skirtas šūkis. „Jeigu neleisi mums vogti, vadinas, esi Lietuvos priesas ir Rusijos tarnas“, – štai kas dvidešimt metų buvo kalama Lietuvos žmonėms į galvą. Socialinis blogis, atskirtis, „bananų respublikos“ verta disproporciona tarp turčių ir varšų buvo paskelbta neišvengiamai nepriklausomybės ir laisvės kaina. „Nesakyčiau, kad šie dalykai neįvardyti rašytojų publicistikoje, įvairiausiuose pokalbiuose, interviu ir kitur, bet visais atvejais A. Martinckaus kategorisku išvadu link buvo einama tarsi apgrabiomis, pernelyg atsargiai, vienur mes telint vieną apibendrinimą, kitur – kitą, o fundamentalaus požiūrio į šiandieninę tikrovę dabartinė literatūra taip ir neišsakė. Reikėjo filosofinės, intelektinės distancijos, kad pavieniai tikrovės stebėjimui „stikliukai“ susiklijuotų į itai- gą, vientisą mozaiką. Tų „stikliukų“ pribarstyta ir kultūrinėje spa- lio periodikoje, negali sakyti, kad

Apžvalgos ratas

Rupus trupmenų trupėjimas

Valdemaras KUKULAS

mūsų rašytojai būtų absoluciūi nejautrus juos prievertaujančiai tikrovei, bet atskirus apibūdinimus, pastebėjimus apibendrinti, padaryti išvadas vėl teks kam nors kitam. Štai „Nemune“ Ramutė Skučaitė atsakinėja į redakcijos klausimus („Gaila, kad gyvenimas jau baigiasi“ – „Nemunas“, spalio 14-20) ir kelias pačias socialinės nelygybės, daikštų kulto problemas. Nenusisuka ji į nuo pačios dramatiškiausios šių dienų problemos – žmonių neraštingumo tiesiogine to žodžio prasme: „Mama, kuri iki lajero buvo mokytojavusi 25 metus, sakė, kad tik kartą turėjo berniuką, iki Kalėdų neišmokusį skaityti. O štai Amerika dabar pradėjo skambinti pavojaus varpais, kad ketvirtijoje klasėje vaikai nemoka skaityti. Tada paaiškėjo, kad tokį dalykų yra ir Europos Sajungos valstybėse... Tai tik įrodo, kad technikos pažanga neišsprendžia visų problemų. Gal reikėjo siek tiek pariedėti į humanitarijos pusę?“ Gerai, kad problema užčiuopta, tačiau ji neišsakytą iki galo: Lietuvoje dar baisiau. Beraščiai baigia ne tik keturių klasės, bet ir vidurinės mokyklos kursą (pernai anglų kalbos egzaminu rezultatai buvo beveik devynis kartus geresni negu lietuvių). Partinė sistema vis labiau skėsta korupcijoje, o visutinės tautos neraštingumas yra pati geidžiamiausia terpė korupciniams klanams tarpti. Ratas užsidaro. Valstybė auginasi beraščius, kad ją valdytų absolutūs beraščiai (tai akivaizdu jau šiandien). Šia linke orientuojama ne tik niekada nesibaigianti nesibaigianti švietimo reforma (kiekvienas verslo ryklys pateikia savo reikalavimą, ir reforma atnaujinama pagal jo dūdelę – dabar norima, kad iš aukštųjų mokyklų absolventai ateitytarsiai iš proftechninių – iškart pasirengę darbu prie staklių). Panašiai formuojama ir kultūros politika. Andrius Kubilius giriši savo neblėstančiu dėmesiu lietuvių kalbai ir jos statusui, o jau antri metai be maž visai nefinansuojama knygų leidyba. Vaizduojama, kad ji klesėjo iki krizės, bet, žiūrėk, ima kas nors ir parveža mums nepalankių

skaičių, ir problema apsiverčia aukštyn kojomis: „Pasirodo, Estijoje, kurioje šiandien, apytikriaus duomenimis, yra apie 1 milijonas 340 tūkstančių gyventojų, iš kurių 25 proc. – rusakalbiai, praėjusiais 2009 metais išleista 4500 pavadinimų knygų (palyginkime: 3 milijonus turinčioje Lietuvoje per tą patį laikotarpį – 2972). Tai sudaro apytikriaus 5, 6 knygos vienam gyventojui (tuo tarpu vienam Lietuvos gyventojui per tą patį laikotarpį išleista 1,8 knygos)“ („Stučiui, Stalinas ir tarptautinis vertėjų kongresas Maskvoje“ – „Šiaurės Atėnai“, spalio 15 d.). Kaip tonilimes aidas į temą atsišaukia Jeroslavas Melnikas („Pasaulis be aukščiausiuoja jausmų, arba Lietuvos siela“ – „Literatūra ir menas“, spalio 8 d.), tik čia prie klausimo einama iš kitos pusės: jei Lietuva nedegraduotų, nereikėtų šaukti: saugokime bent tai, ką dar turime. Ne ką apskritai turime, bet ką kol kas, dar turime, nes prancūzų rašytojas jau seniai gėdijasi atvirai pasakyti: „Mama, aš tave myliu.“ J. Melniko tekštą formaliai taip pat galėtuime pripažinti kaip nusikalstamo optimizmo dokumentą, bet jo potekstė ir ištaikos kitos: neskubėkime kuo greičiau išsiripti išsvajotos Europos kontekstuose. Nes ten tikrai nerasisime to, ką dabar ir čia paleikame. Giluminis skausmas ir rūpinimasis tautos dvasios išlikimu suproblemina, suaktualina šiaip jau sentimentaloką pamastymą.

Antrajį, sūkurt jau grynai literatūrinį, probleminį pasvarstymų mazgą išprovokavo šiemetinio Poetinio Druskininkų rudens laureatų mintys ir pasisakymai, literatūrinėje pasamonėje glūdėjė jau seniai, bet vis nutylėti ir nutylini, nes kiekvienas, išvardydamas agresyvios savireklamos ir saviaptaravimo problemą, nesunkiai gali pasirodyti esas pavyduolis, pats pretenduojantis į kritikuojamojo vietą. Antra, didybės manijos problema pirmiausia yra paties kūrėjo problema, ilgainiui net autentiškiausią talentą paverčianti paties susikurto ir paties vadovaujamo karnavalu auka (ryškiausias pavyzdis – velyvasis Sigitas Gedas,

tačiau ankstesnis – Romualdas Lančauskas), bendresniu literatūros aspektu ji gali būti svarstoma tik tiek, kiek yra agresyvi, kiek kėnas į kitų, „prijuočiančiųjų ratelių“ nepriklausančių kūrėjų automimą. Aidas Marčėnas šitą sau prioritariacijo choro dirigento ir vienvalžio režisieriaus funkciją paraidžiu nukopijavo nuo savo mokytojo S. Gedos, ir už tai jis pats ilgainiui skaudžiausiai susimokės. Iš gausaus „marčėniškų liaudies šokių ratelio“ būrio (Arnas Ališauskas, Rimvydas Stankevičius, Aivaras Veiknys, Vainius Bakas ir dar dešimtys kitų, kuriuos savo ruožtu garbinimo žygiamis sýpsniu laimina pats A. Marčėnas) išskirčiau nebent R. Stankevičių, kuris, nors ir dosnai atnašaudamas savo dievukui, vis dėlto nepraranda blaivas protu ir kaip reta tiksliai, jautriai vertina ne tik save, bet ir kitus, A. Marčėno „rateliui“ nepriklausančius autorius (S. Gedos „mokytiniai“ turėdavo paraidžiu vykdysti „vado“ užduotis, o R. Stankevičius „Respublikoje“ naujas knygias pristatinėja kaip reta savarančiųkai ir objektivai). Siemetinė PDR laureatė Viktorija Daujotytė šiai problemai formuluoja aptakiau, atsargiau, kaip ir dera laureate, apdovanojimą pelniusiai būtent už knygą apie S. Gedą: „I šitą lauką (keturiadesimtmečių – V. K.) įėjina – lyg ir išsitrukdam, lyg ir keisdamiesi – jaunesni poetai, savo kūrėjams globojami vyresniųjų. Tiesa, kartais ta globa tampa pernelyg akivaizdi“ („Priklausomybės irgi yra poezijos stimulas“ – „Nemunas“, spalio 21-27). Aptariamam „rateliui“ tikrai nepriklausantis Antanas Šimkus pasisako aiškiau: „Taip pat neramina poetų gebėjimas daryti vienas kitam įtaką. Nuo Sigito Gedos – per Aidą Marčėnā, Rimvydą Stankevičiū, Domantą Razauską, Vytautą Stankų, Aivarą Veiknį ir t. t. Tai jau net ne giminytė. Kita vertus, ne teorijos kuria ir lemia tikrovę, o tikrovę gimdo ir grindžia teorijas, tad bent jau dabar ir čia turbūt teks susitaikyti su didžiulėmis, niveliuojančiomis pa- našių ar net tapacių eileraščių santalkomis. Be to, kartais gal net geriau žinoti, kad milžiniškas anoniminis tapacių eileraščių telkinys vienijamas būtent A. Marčėno traukos, negu matyti panašią amorfiską masę, jungiamą anoniminio, išvaizduojamo gero eileraščio modeilio, jau savo prigimtimi verčiančio rašyti „kaip visi“.

Nukelta į 8 p.

Rupus trupmenų trupėjimas

Atkelta iš 7 p.

Ne taip seniai Valentinas Sventickas Mariaus Buroko eilėraščius pavadino lyrika, o aš ilgai sukau galvą, kaip iš tikro reikėtų juos vadinti, nes lyrikos terminas net lyriškiu siai jaunesnės kartos poetų kūrybai aiškiai netinka. Atitinka išgyvenimo kameriškumo kriterijus, bet akiavaidžiai disonuoja raška, nesileidžianti apibūdinama nei „lyrinio nusiteikimo“, nei „lyrinio išgyvenimo“, nei kitaip panašais terminais. Lyrinis išgyvenimas negali būti skaidomas mąstymo, sampratų, vaizdinių blokais, nes iš prigimties yra vientisas ir neverbalizuojamas. Taigi lyrizmas – labiau melodija nei žodinė raiška (net lyrinė proza dažniausiai aiškiai ir akcentuotai ritmuota). Bet kaip pavadinti tą suprozintą, suracionalintą „kameriškumą“, taip ir nesugalvojau. Būčiau užmirsęs šį vakarykštį savo galvosukį, jei ne Nojaus Saulycio eilėraščiai („Šiaurės Atėnai“, spalio 1): „čia viskas yra jų bandymai ištrūkti, / čia viskas yra jų darbas, / viskas yra jų, todėl / atleiskite ne man.“ Subtilu, tikslu ir vis dėlto – ne lyrika. Bėda, kad tokias subtilias pajautas patikimiai, aiškiau pagrindžiai ir motyvuojia tik visos poeto kūrybos kontekstas, o kol jo néra, įmanoma kalbėti tik apie neblogos poezijos pažadą. Kiek aiškiau dėl Rasos Geležintės (ten pat): čia jau aiškiai ateinama iš išsivaizduoto, susivaidinto gero eilėraščio sugestijos teritorijos ir ten pat grįžtama: „tavo smegenų žievės / vagom / nustojo plūsti / mano kvasas – / ištrigo kažkuriam pakrašty / ištripo / – – – / tai ir neišmokau / tinkamai arti.“ Apie savitesnę ženklų sistemą čia dar net nelakbėtina: ji nekuriama, nors geroje poeziuje būtent savitumo ženklai kuria poezią. Profesionalesnė, bet vis viena pernelyg bendra pasirodo ir Rasos Kutkaitės kūryba („Naujoji Romuva“, 2010, Nr. 3). Brėžiasi savitas būties pajautimas („taip kasryt / pabundu lyg niekur nieko // lyg iš tikrujų turėčiau čia būti“), bet tuo pat ji išplauja bendrą, kolektyvinį žodžių srautas, ir įvyksta paradoksalus dalykas: žodžiai suardo pačią poezijos pajautą, kuri, pasirodo, kai kuriais atvejais sutampa tik su tyla, pauze: „vis sutinku tą patį siluetą nueiniantį niekur / vitrinų atspindžiai sugėrė tavo šešelius / apnuogina skausmą kurį taip slepiu nuo savęs.“ Būtų visai neblogos eilutės, tarkim, Julius Kelero kūrybos kontekste, o čia skamba tuščiai, nes neprijaukinamai. Eksperimentas su kalba taip pat išduoda įgimto kalbos jausmo stoką („nieko nelieka / pradingusio šešelio kraikas dūmėja sniege“). Šalia čia paminėtų autorių Montė („Šiaurės Atėnai“, spalio 8) ir Ernestas Noreika („Šiaurės Atėnai“, spalio 15; „Literatūra ir menas“, spalio 29) skamba itin avangardiškai ir net provokuojamai. Bet, išskyrus skiemens, balsio ir priebalsio alchemiją, Montės eksperimentuose nieko daugiau nematau: „kibios / jo / akys / ki / birkš / čiuoja // žiū / kaip / jis laksto / žarijomis // pilvelyje / karštas / gyvusidabris / tviska / teliu / s / kuoja.“ Čia dar būtų pusė bėdos, tokų niekų prireščes ir Rolandas Rastauskas. Bet eilėraštyje „Kosmo etika“ ši žaidima bandoma konceptualizuoti, ir tada

jau visiškai matyti užmojo nuogybė ir begėdystė: „šo šo ši / ryt iššo / ko ša / masant / kran / to o ten / nera dan / gaus / nei že / mēs ir man / sako / pernakt / ne migau nes nie / ko nesapnavai šią / nakti.“ Skaitydamas E. Noreiką kol kas matau daug įvairiausią galimybę, skirtingiausią potenciją (ir, kas keičiausia, nesuvaldytas jo vaizdų ir žodžių srautas veikia estetiškai), bet taip pat akivaizdu, kad poetas absoluciūčiai nesustiparko su tuo, kas jam duota. Eina ma iškart keliomis kryptimis, šnekama iškart keliomis kalbomis, todėl visai natūralu, kad jos susimaišo, susipainioja, ir neišgaunamas joks grynas, skaidrus poetinis tonas: „išsinarini iš nakties kaip kaulelis ugnies iš chrismos / ir pažyri vėrinio upėmis, veriančiai varstromom vėjy, / nieko nelieka, tik riksmais dvaselės palėpėj, / prie mėlynų nuotraukų, pavésio vandens.“ Poetas norėtų, kad čia rašyčiau apie subtilų garsiažodi, o aš noriu kalbėti apie nesuvaldytą manierizmą, jam magetū išgirsti apie semantinės šios strofos paslaptį, o aš matau tik kalbinį, filologinį maišymą. Užtat kaip atgaiva po visų šių eksperimentų skamba kai kurie Ilzės Butkutės tekstai (spalio „Metai“). Keista: atrodytų, poetas, gerai girdintis vidinę ketureilio polifonią, turėtų nepriekaištingai valdyti ir trieilio bei šešiaeilio struktūras. I. Butkutės atvejis sako, kad ne viada taip: archaiškesnės poetinės formos klumpa pačios ant saveš.

Neatsitiktinai kiek anksčiau prabėgė paminėjau J. Kelerą: jo eilėrašciai, kaip ir jau aptartos R. Kutkaitės tekstai, publikuojami tame pačiaame „Naujosios Romuvos“ numeryje. Dabar, kai jau prabilta ne tik apie konstruktivųjų, bet ir apie sentimentalųjų J. Kelerą, galima kalbėti ir apie jo pasaulėvaizdžio kraštines, apibrėžiančias gana talpų semantinį ir intonacinių lauką. Bet viena problema vis tiek išlieka: kai reikia lokalizuoti, iš kur ateina, tarkim, R. Kutkaitės poetinio kalbėjimo „kolektyvizmas“, taip ir neaišku, ką pirmiau nurodyti – T. Venclovą ar J. Kelerą. Jei abiejų poetų struktūrinė kaimynystė tokia akivaizdė, gal sentimentalioji, šiaip jau silpnėsioji, J. Kelero pasaulėvaizdžio kraštinių kaip tik jam svarbesnė ir esmingesnė? Intertekstualus, gal net pernelyg, Valdas Gedgaudas („Literatūra ir menas“, spalio 8), bet tas intertekstualumas neišsiskaido, nesubury, lieka sukauptas ir vienitas; kad ir kaip keistai tai atrodytų, svarbiausias vaidmuo čia tenka grafiniam eilėraščio piešiniui, formai. Būtent forma „perneša“ pro akivaizdžias poetinio žodžio prasmės duobes, ritminius intonacijos neatitinkimus, kol galop net juos imi pripažinti kaip poeto savitumo ženklus. Žinoma, kol nėra jų pertekliaus: jam atsisradus, visi privalusiai automatiškai virsty trūkumais. Kaip Dalios Jazukevičiūtės atveju („Literatūra ir menas“, spalio 22) prozininkės patirtis tampa akmeniu ant poetės kaklo: „mano lovą rasi neklotą / pilną žaislų / katė peleninė renanas / viena ypač seksova kojinė / tokia su raudonu raiščiu.“ Anksčiau D. Jazukevičiūtė kartais persistengdavo su aukštaišais poetinio kalbėjimo registrais, dabar pasiklysta meninio vaizdo faktūros proporcijose. Aptariant Romo Daujardo „Atkarpas“ („Literatūra ir menas“, spalio 29), tektų vardytis anksčiaus šio autorius nuopelnus poetinio gyvenimo procesui, raidai (bet ne pačiai poezių), nes naujoji publicacija nei ką papildo, nei ką nors

esmingai keičia. Ne ką daugiau galėčiau pridurti ir prie Algimanto Mikutos publikacijos (spalio „Metai“): poetas pastaruoju metu tiek spausdina, kad paprasciausiai nespejti jo pasiligti, o neišsiiltgas svečias – koks jau čia svečias? Respublikinėje periodikoje nepersistengia publikuotis Vytautas Kazla, todėl beveik visada atrodo naujas („Nemunas“, spalio 7-13): neįtikėtina laiko galia eilėraščiui, juo labiau jei jis veikia atgaline data: V. Kazla rašo praėjusio amžiaus septintojo dešimtmecio debiutant (Remigijus Gražio, Vytauto Skripko) pamėgtais gražiais žodžiais ir itin jautriomis intonacijomis, bet šiandien, griūvančios kalbos ir griūvančio poetinio pasaulėvaizdžio apsuptyje, tai skamba naujai ir sugestivai. Dar nepamirškime, kad drauge su Stasiu Jonauskui šis poetas bene vienintelis palaiko provincijoje kuriamos poezijos prestižą. Is savo poetinio mastymo periferijos atėina ir Vidmantas Elmiskis („Literatūra ir menas“, spalio 1), tad neatsitiktinai savo poetinės kalbos „provincizmą“, prasčiokiškumą programiškai bando maskuoti tematikos „regionalizmą“. Deja, nei užslėptos Anykščių krašto klasikų citatos, nei „aukštaitiškojo graudulio“ lyrizmo imitacijos poetinės kalbos neišvaudoja iš sukaustymo ir susikaustymo, ji taip ir lieka medinė, dirbtinė, nors, labai geranoriškai nusiteikęs, galėtum tai pavadinti ir beprasikalancinės. Vytautas V. Landsbergis „Žilvinu“ („Literatūra ir menas“, spalio 29) sunaikina paskutinius savo poetinės kalbos likučius, jei jų kada nors buvo, nes mito rekonstrukcija tokia dirbtinė ir grioždikška, kad po teksto konstrukcijos karkasus uždūsta ne tik bet kokia kalba, tačiau ir pats alsavimas. Ne mažiau rizikingu kelio eina Eglė Juodvalkė (spalio „Kultūros barai“): ji angažuojasi vienai – pokario rezistenčių atminimo – temai, nors, atrodytų, turėtų gerai žinoti, kaip sukompromituota ir subanalinta ši problematika dar iki jos rašiusiųjų ir nusirašiusiųjų. Tad reikia su nuostaba pripažinti, kad bent jau vieną eilėraštį („pavaras vasara“) šia pavojinga tema poetei pavyko parašyti: gelbsti profesionaliai išvaldyta modernaus eilėraščio struktūra, pati savaime neleidžianti pasiduoti išoriniam dramatizmui ir sentimentalumui.

Sunku paaiškinti, kodėl daugiau nei po trisdešimties metų nuo paršymo Virgilijus Čepaitis iš stalčiaus ištraukė savo seną komediją „Nenormalus drg. Petraitis“ (spalio „Metai“). Autorius garbei reikia pasakyti, kad struktūros, kompozicijos pozūriu veiklas ir dabar skamba gana šiuolaikiskai, bet to meto cenzorių negarbei čia pat dera nusistebėti: kokias šmékias tamsiam kambary anuomet jie gaudė? Nei dabar, nei juo labiau tada priesėje neišskaitysi né menkiausios politiškai ar socialiai pavojingos užuominos, juo ba nerasi kokios nors konцепcijos pėdsakų. Tad lieka spėlioti, kad anuomet bijota paties pasakojimo sąlygiskumo, parabolės formos, kurie savo ruožtu šiandien atrodo pasekę ir neaktuali. Bet istorinės konjunktūros pažinimo prasme tokius veikalus spausdinti vis dėlto verta. Užtat nežinau, nei kam rašomi, nei kam publikuojami tokie veikalai kaip Liucijos Armonaitės vieno veiksmo etiudas „Katinėlis ir paukštėlis“ („Naujoji Romuva“ 2010, Nr. 3): nesibaigiantis (tiksliau – vis atsinaujinantis) lengvai ironizuojamas žmonos ir vyro dialogas tikrai neparengia skaitytojo (žiūrovo) melodramiškam finalui, ir sumanymas „suvalgo“ rezultatą: juokingas ne pats pjesėsiužetas, o būtent finalas, kuris turėtų nupurysti visas ironijos ir pašaipos dulkes. Gal įdomesni scenoje nematomai kaimynai, restoranų pašintinukai ir kitokiai smulkmė, bet jie taip pat nesuteikia jokios papildomos prasmės nei teksto visumai, nei miglotai jo atmosferai. Kaip prazininkas spalio periodikoje vėl pasirodo Henrikas Algis Čigriejus (spalio „Metai“, „Nemunas“, spalio 14-20). Tiesa, trumputis vaizdelis ilgu pavadinimu „Ilgas pamokslas“ („Nemunas“) neprilygsta apskakymui „Pavėlavę“ („Metai“), bet net ir jame nuosekliai tirštinama psichologinė atmosfera lengvai atpažįstama: absoluciūčių beraščių visuomenėje tokį sukauptų ir savakalbių, vienakalbių rašytojų tikriausiai jau neturėsime. Tiesa, pasakojimo itampa, profesionalumu H. Čigriejui bemaž nenuisileidžia (ar bent nenori nusileisti) Eugenijus Ignatavičius („Nekviesta vienė“ – „Literatūra ir menas“, spalio 1), bet susidaro keistas išpuščis: itin reikšmingai pasakojama apie itin nereikšmingą įvykį. Atrodo, kad E. Ignatavičiaus stilistikai, kalbėjimo būdas tarsi savaime prasčiokiškas ir platesnio teminio užmojo, ir reikšmingesnės problematikos, nes priešingu atveju skaitytojas pasižunta nepelnytais apgautas: kas buvo žadėta, o kas tetesėta. Vladas Kalvaitis („Švedas norvegas“ – „Nemunas“, rugsejo 30 – spalio 6) bent jau nieko nežada: papasakoja autentišką istoriją su dar istoriškesne poteikste, ir elkitės, kaip norit – vadinkit dideliu menu ar nurašykit į kūrybiinius nuostolius. Bent aš nedaryčiau nei vieno, nei kito. Po Viktoro Milūno, Vlado Dautarto mirties lyg ir neturime rašytojų, kurie pasakotų istorijas, ir tiek, be jokių intelektualinių ar multikultūrinių pretenzijų. Dabar tokis yra V. Kalvaitis. Užtat J. Melniko („Paskutinio teismo diena“ – „Literatūra ir menas“, spalio 15) intelektualiniai užmojai vėl stebinantys, pribloškiantys, bet, net šiek tiek keista, šiakart nenuviliantys. Meninės kalbos plastikos ir čia nerasiime, užtat kaip tiksliai niuansuoja ma intelektualinė įžvalga, kokie paraboliski ir nevienareikšmiški kaltinamieji šiandieninės visuomenės pasmerktais argumentai: tikrai taip, šiandieninė visuomenė nusipelnių būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios ligos kalbą, tegu ir labai nedrąsią, užnominiomis. Kita vertus, tada apskakymas būtų bemaž tobulas, ir rašyti apie jį reikėtų ne čia ir ne dabar. Prisistatydama Eglė Venslovaite-Siliūnienė savo moralistinius, į pasakos poetiką linkusius vaizdelius („Literatūra ir menas“, spalio 15), tačiau fragmentai ir lieka tik fragmentai, jie netampa vienitus kūriiniu. Subtiliai psichologiskai niuansuotas Vaclovo Mikailionio apskakymas „Dešimt minučių“ („Literatūra ir menas“, spalio 22), ką nors prikišti šiam kūriiniui būti tikrai sunku, jei ne vienas „bet“: greta sergančio kalbos norėtusi girdėti dar ir pačios lig

Baigiantis 2010-iesiems vyko dešimtasis jaunųjų Rusijos rašytojų tarptautinis literatūros forumas. Dalyviai iš 41 šalies rungėsi poezijos, prozos, literatūrinių vertimų srityse. Per visą šio renginio Rusijoje istorija Lietuvai pirmą kartą atstovavo Klaipėdos poetės, prozininkės ir vertėjas Clandestinus. (Jo kūriniai bus publikuoti to paties pavadinimo jubiliejiniame almanache.)

Beje, Latvijos ir Estijos forume rašytojai dalyvauja nuo 1990 m. Clandestinus kelias į forumą driekėsi per Kaliningradą, ten, padedamas Lietuvos Respublikos Generalinio konsulato, Rusijos rašytojų sąjungos ir Rusijos PEN klubo bičiulių, jis organizuoja kūrybinius vakarus ir knygų pristatymus. Būtent Rusijos kolegai ji rekomendavo ir nukreipė į jaunųjų rašytojų forumą, kur Clandestinus pateko į pačią prestižiausiajį žinomų žurnalų „Užsienio literatūra“ ir „Tautų draugystė“ master klasę. Rašytojas turėjo ir savo poezijos bei prozos, kurią teko pristatyti bei aptarti, tačiau ši kartą pagrindinis forumo akcentas buvo vertimas.

Forumo komisijos teismui Clandestinus pateikė pluoštą naujų savo eileraščių, filosofinę humoristinę esę, kritikuojančią vieną Markso ir Engelso postulatą, bei trumpą apysaką „Ledėjanti“. Iš vertimų pasiūlė Klaipėdos poetė Dainius Sobeckio, Nijolės Kepenienės ir kauniečio Viktoro Rudžiansko kūrybos, o jo kaip vertėjo svarbiausias darbas buvo naujas, nors dar iki galo neapdorotas, lietuvių literatūros pradininko Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ vertimas.

Be kitų literatūros kritikų, Clandestinus darbus apžvelgė meistrai – Sergejus Šabuckis („Užsienio litera-

Klaipėdiečio sėkmė Maskvoje

Su master poetais Galina Klimova („Tautų draugystė“) ir Sergejumi Šabuckiu („Užsienio literatūra“).

Forumo dalyviai su Aleksejumi Leonovu – pirmuoju žmogumi, pakilusiu į Žemės orbitą. Asmeninio CLANDESTINUS archyvo nuotraukos

tūra“) ir Galina Klimova („Tautų draugystė“) – labai aukštai įvertino K. Donelaičio „Metų“ vertimą ir klaipėdiečio kandidatūrą pasiūlė „Naujojo Rusijos rašytojo 2010“ titului.

Clandestinus tapo forumo laureatu, tačiau, pasak rašytojo, jam stipriausiai įspūdži paliko susitikimas su

kosmonautu Aleksejumi Archipovičiumi Leonovu.

Aišku, įvykių ir įspūdžių patirta daug. Tai susitikimai ir bendravimas su tokiais grandais kaip Michailas Velleris, Dmitrijus Bykovas, Aleksandras Kušneras, Andrejus Dmitrijevas, Zacharas Prilepinas, Dmitri-

jas Danilovas, Romanas Sečinas bei kiti poezijos ir prozos meistrai. Beje, nuostabus buvo ir „Laisvasis mikrofonas“ – renginys, savo struktūra labai primenantis Klaipėdos „Rudens novelę“.

Liekia priminti, kad 2006 m. Clandestinus tapo nominacijos „Poezi-

ja“ laureatu ir gavo premiją iš Eduarda Limonovo, Iljos Kormylcevo ir Aleksandro Ebanoidzés rankų, o 2007 m. jam įteikta Maskvos rašytojų sąjungos premija už prozą „Rusiškos gotikinės apysakos“ nominacijoje.

Parengė Dainius SOBECKIS

2010 m. Kultūros ministerijos premijų laureatai

Gruodžio 29 d. Kultūros ministerijos Baltojoje salėje įteiktos Kultūros ministerijos premijos. Jomis apdovanotas 21 kultūros ir meno kūrėjas ir 1 istaiga.

Aušra Rinkūnaitė, Nijolė Klinaitė-Dasevičienė, **Sondra Ranklienė** (Vilniaus universiteto biblioteka), sudariusios ir parengusios katalogą „Bibliotheca Sapientana: Vilniaus universiteto rinkinys“, apdovanotos Martyno Mažvydo premija už nuopelnus Lietuvos valstybės kalbai, raštijos istorijai ir knygos menini;

Gintarė Tautkevičienė, Kauno

technologijos universiteto bibliotekos Informacių paslaugų skyriaus vedėja, apdovanota premija už bibliotekininkystės, bibliografijos, knygtyros moksliinius tyrimėjimus bei praktinę veiklą;

Albinas Šmukšta, Telšių rajono savivaldybės Nevarėnų kultūros centro direktorius, apdovanotas premija už aktyvią, kūrybingą veiklą kultūros centruose;

Rimutė Vitaitė, Zarasų rajono savivaldybės Kultūros centro Etninės veiklos skyriaus vedėja, apdovanota premija už tradicinės kultūros puoselėjimą ir skleidimą;

Zita Genienė, Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus Istorijos skyriaus vedėja, apdovanota premija už muziejininkystės ir muzieju vertibių restauravimo darbus;

Astrida Petraitytė, publicistė, apdovanota premija už publicistinius kūrinius;

Vygantas Jazerskas, tautodailininkas, apdovanotas premija už tradicinės kultūros puoselėjimą ir skleidimą;

Jonas Šmigelskas, tautodailininkas, apdovanotas premija už tradicinės kultūros puoselėjimą ir skleidimą;

Zita Genienė, Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus Istorijos skyriaus vedėja, apdovanota premija už muziejininkystės ir muzieju vertibių restauravimo darbus;

Astrida Petraitytė, publicistė, apdovanota premija už publicistinius kūrinius;

Herkus Kunčius, rašytojas, apdovanotas premija už publicistinius kūrinius;

Liutaoras Degėsys, rašytojas, apdovanotas premija už publicistinius kūrinius;

Stanislovas Žvirgždas, fotomenininkas, apdovanotas Balio Buračo fotografijos meno premija.

Premija už geriausiai parengtus ir vykdytus vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos projektus apdovanotas Rokiškio krašto muziejus ir kultūros kūrėjai:

Nijolė Černevicienė, Šakių ra-

jono savivaldybės Patašinės laisvalaikio salės folkloro kolektyvų vadovė;

Birutė Kazlauskienė, Nacionalių muziejaus ryšių su visuomenėskyriaus vedėja;

Marytė Dominaitė, menininkė.

Metų debiuto premija įteikta režisierių Loretais Vaskovai.

Jaujojo kūrėjo premijos atiteko: pianistui **Gabrielui Aleknai**, interakcijų dizaineriui **Julijonui Urbonui**,

choreografei **Agnijai Sarulienėi**.

Vaizduojamojo meno kūrinių autorius premija įteikta dailininkui **Ugniui Gelgudai** už kūrinių Žalgirio mūšio temą.

„Nemuno“ informacija

Kam rūpi Bušonas?

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Projekto „Tegyvuoja Bušonas“ tikslas – pataisyti nuotaiką kuo didesniams kiekiui Lietuvos žmonių, tikintis, jog teigiamas nusiteikimas padės juos išlaikyti Tėvynėje“, – išsitinkinė teatralai, Kauno dramos teatre ėmėsi sąmojų ir absurdų siituacijų kupinos pjessės, kurių parše prancūzų komedių meistrai – garsus komikas, aktorius Jeanas Dellas ir rašytojas, dramaturgas Geraldas Sibleyras.

Pagrindinė komedijos veikėja – Europos Sajunga, kurios pinigai keičia ir miestų, ir jų gyventojų likimus. Varganas Prancūzijos miestelis Bušonas (pranc. *bouchon* – „kamštis“) yra realus, kaip ir Europos Sajunga. Tačiau spektaklyje matome keistą jo iliuziją. Ir tokias pat kuo tikriausiai graudžią tikrovę perteikiančias iliuziško miestelio mero pastangas jų gelbėti. Diplomatija, kostiumuotų dėdžių pasaulis aktoriams buvo mažai pažįstamas, tačiau, kaip jie patys sako, suveikė paňašumo dėsniai, klasikinė schema „mažo žmogaus gyvenimas keistai susikloščiusioje situacijoje“. „Bušono meras Žakas kaip įmanydamas

gudrauja ir vagia Europos Sajungos teikiamą paramą. Padedamas ištikimios sekretorės Odetės ir brolio Nikolai, jis bando kamšyti vis didžiančias finansines miestelio skyles. Viskas klostosi puikiai, kol i jų atkampiai gyvenvietę atvyksta Europos Sajungos valdininkas Roberas Flapi. ES parama, neprilausomybės paskelbimas, karas, paliaubos – spektaklyje vyksta visi įmanomi politiniai pokyčiai ir diplomatinės gudrybės, kad tik gyvuotų Bušonas.“ Visai nesudėtinga istorija, kuri iš pažiūros lyg ir nenuteikia juokui. Paklaustas apie darbą su šia pjese, kurią statyti pasiūlė dailininkė Neringa Keršulytė, spektaklio režisierius ir Jame vaidinančis aktorius Ričardas Vitkaitis atsakė gana pragmatiškai: „Tai labai dinamiška pjese, todėl buvo gera treniruotė aktoriams.“

Spektaklyje dar vaidina aktoriai: Dainius Svobonas, Vilija Grigaitytė, Artūras Sužiedėlis ir Mikalojus Urbonas. D. Svobonas prisipažista, kad komiko darbas, ne tokis jau dažnas aktoriaus karjeroje, nėra paprastas, nes jėgų tokiam spektaklyje tenka išeikvoti ne kiek ne mažiau nei sudėtingiausiose tragedijose. O A. Su-

Aktorai: Dainius Svobonas (Žako brolis Nikolai), Ričardas Vitkaitis (Bušono meras Žakas), Artūras Sužiedėlis (ES valdininkas Roberas Flapi).

žiedėlis teigia, jog panašių kostiumuotų tipų, kokį įkūnijo scenoje, gyvenime nė karto nėra sutikęs. Apie tokias problemas prisipažino anksčiau taip pat nesvarstęs, todėl teko

pasitelkus vaizduotę sukurti „kos-tiumuotą dėdulę, kuris nori būti pa-pirktas ir sugundytas“.

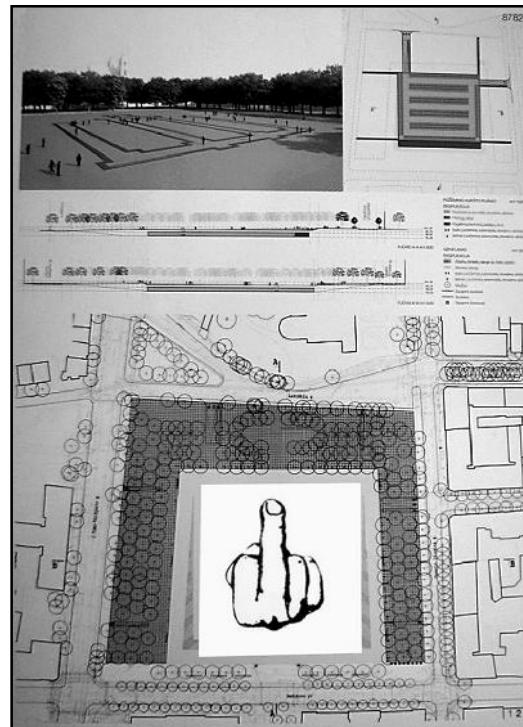
Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotrauka

Andrius JAKUČIŪNAS

Bene svarbiausias įvykis sostinėje baigiantis metams buvo Lukiškių aikštės rekonstrukcijos konkurso projektinių darbų pristatymas visuomenei ir jų aptarimas. Deja, patumėjės bruzdesys anaipol neužtikrina, kad netrukus sulauksite kokį nors pozityvių pokyčių – konkursai ir diskusijos dėl šios aikštės likimo vyksta nuo pat Neprikalusomybės atkūrimo, tačiau kol kas, regis, pasiekti nebent tai, kad visa Lukiškių aikštę apėmės sovietmečio pelésis (paradoksalu, tačiau kitados su fanfaromis nukélus Vladimiro Iljičiaus skulptūrą aikštė né per nago juodymą netapo mažiau sovietiška) kasmę atrodo vis natūralesnis, todėl vis mažiau norisi naktinti jos natūralų ir simbolinį raudonumą. Tiesą sakant, neretam vilniečiu atrodo, kad rekonstruota aikštė atrodys kur kas blogiau. Šią negerą nuojautą netiesiogiai patvirtino keli anksčiau vykė ir fiasco patyrę konkursai. Pirmasis, anot žiniasklaidoje cituojamo architekto A. Gučo, įvyko 1995 m., tuomet vertinimo taryba net nesugebėjo parengti konceptui ir premijavo „visiškai priešingus tarpusavyje darbus“. 1999 m. Seimas priėmė nutarimą „Dėl valstybės sostinėje esančios Lukiškių aikštės funkcijų“. Jis numatė Lukiškių aikštėje sukurti šiuolaikinių memorialinių akcentų – skulptūrinę kompoziciją (simbolis „Laisvė“), busiuose KGB rūmuose išteigtį kovos už Lietuvos laisvę muziejų bei informacinių centrų, sutvarkyti Aukų gatvę bei Pamėnkalnio gatvės slaitą. Antrasis konkursas vyko 2007–2009 m. Jo metu išryškėjo visuomenės nuomonė susiskaldymas: vyresnio amžiaus miestiečių grupės siūlė memorialinių paminklų, kuris iškrautas tradiciškai suvokiamos simbolikos, bei reprezentacinė, oficialių miesto aikštę, skirtą valstybiniam renginiams (konkurso sąlygų reikalavimas), o jaunesnės ir liberalesnės grupės pageidavo rekreacinių pobūdžio miesto erdvės ir vijoeto memorialinio paminklo siūlė pastatyti objektą, nekeliant tiesioginių asociacijų su lietuvių taučio kančiomis ir kovomis už laisvę (taip pat konkurso sąlygų reikalavimas). Vilniaus miesto meras Juozas Imbrasas pripažino, jog organizatoriai per mažai informavo visuomenę apie projekto eiga. Šio konkurso baigti nebilogai apibūdina 2009 m. kovo 12 d. Architektų sąjungos susirinkimo išvada: „Kadangi, tarybos nuomone, ir II konkursu etapas neatskleidė aiškaus favorito, tikslina užbaigti šį konkursu etapą, išrenkant keletą perspektyviausių darbų. Atsižvelgiant į visuomenės lūkesčius, ekonominę situaciją ir miesto vystymosi tendencijas, peržiūrėti konkursu uždavinius, salygas ir testi konkursą po kurio laiko.“

Trečiajį konkursą pasišovė organizuoti Lietuvos Vyriausybė. (Tiesą pasakius, ji organizuos net tris konkursus: Aplinkos ministerija – Lukiškių aikštės sutvarkymo, Kultūros ministerija – Lietuvos laisvės kovotojų atminimo įamžinimui; vėliau dar bus skelbiamas darbų rangovo konkursas.) Aplinkos ministerija iškilmingai deklaruoja, kad jos rengiamo konkursu tikslas – išpateiktų pasiūlymų išrinkti geriausią Lukiškių aikštės sutvarkymo

Trečiasis Lukiškių aikštės sutvarkymo konkursas. (Beveik) nieko naujo

www.miestai.net forumo dalyvis Andrewass nusivylimą konkursu išreiškė pateikdamas tokį projektinį pasiūlymą.

Rekonstruojamas Liubavo dvaro malūnas. Dalios SURVILAITĖS nuotrauka

idėjinį projektą, suderinančių Lukiškių aikštės valstybinę reprezentacinię, memorialinę, visuomeninę ir rekreacinių funkcijas. Konkursu dalyviai turėjo stengtis išsaugoti Lukiškių aikštės urbanistinį vientisuamą bei svarbios miesto vienėsios žaliavios erdvės pobūdį, ivertinti jau esančius paminklinius ženklus Lukiškių aikštėje bei Aukų gatvėje, panaudoti Gedimino prospektą galimiųjų įvairioms šventinėms eisenoms bei paradams, atsižvelgti į dominuojančią Vilniaus Šv. Apsaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčios su vienuolynu urbanistinę padėtį bei ivertinti galimiųjų bažnyčios bokštus, išrengti karilioną, numatyti žeminių automobilių stovėjimo aikštę. Konkursu pirmosios vienos laimėtojui planuojama skirti 30000 litų apdovanojimą, antrosios – 20000 litų, trečiosios – 10000 litų premijas. Viešųjų pirkimų komisija, vadovaujama aplinkos viceministro Arūno Remigijaus Zabulėno, nugalėtojus turėtų išrinkti sausio viduryje.

Konkursui, kurį rengė Aplinkos ministerija, buvo pateikti 39 darbai, iš kurių keturis aikštės sutvarkymo komisija iš karto atmetė, taigi toliau rungsis 35 projektai. Jų autoriai siūlė aikštėje statyti Triumfo arką, išrengti fontanus, stilizuotas skulptūras, sodinti ažuolus, aikštę išgristi trinkelėmis pavaizduojant joje Gedimino stulpus, sukurti žaliajā oazę, apsodinti stilizuotais gėlynais ir kt. Tarp projektų nėra anksčiausiai konkurse akis badžiusios T. Gutausko sienos – ji jau stovi Konstitucijos prospekte. „Palyginti su ankstesniais konkursais, pasiūlymai išties gerėja. Jau bus galima galvoti apie koki nors sprendimą“, – gruodžio 28 d. vykusiamse projektų aptarime sakė architektas Augis Gučas. Žvelgiant iš šalies, jo optimizmas atrodo, švelniai kalbant, nepagrįstas.

Viešųjų pirkimų komisija, kad skelbiant

konkurso nugalėtojų gali kilti kėlumu, nes konkurso sąlygoje buvo daug prieštaravimų, kurie leidžia subjektyviai traktuoti, ar projektas tinkamas. „Pavyzdžiui, buvo reikalavimas išsaugoti viešąją žaliajā erdvę. Sveiku protu suvokiama, kas tai yra. Tačiau jokiuose teisės aktuose neapibrėžta, kas yra viešoji žaliajā erdvė. Taip pat yra reikalavimas projekte numatyti požeminių automobilių aikštę. Tačiau sąlygoje neapibrėžta, kokia ta aikštė turi būti, kiek automobilių joje turi tilpti. Dabar vienų darbų autorai projektauo 1000 vietų aikštę, kitų – 300, o dar kiti šio reikalavimo apskritai nepaisė“, – spudoje ciuojamas A. Gučas. Anot jo, keistai atrodo ir reikalavimas išsaugoti aikštės vientisumą: „Tai labai subjektyvu. Kas vienam atrodo videntisa, kitam gali visai taip neatrodyti.“

Kai kurių architektų nuomone, vienas iš šio (taip pat ir praėjusio) konkursu netobulumu yra funkcijų eklektika – t. y. noras, kad aikštė tikiabsoliučiai viskam. Konkursu eiga su nerimu stebeti verčia ir faktas, kad neviešinama konkurso komisijos sudėtis. Audrys Karalius (www.pilotas.lt) rašo, jog, pasak Aplinkos ministrerijos Teritorijų planavimo, urbanistikos ir architektūros departamento Urbanistikos, architektūros ir planavimo skyriaus vyriausiosios specialistės A. Treinienės, kuruojančios konkursą, sprendimą neviešinti vertinimo komisijos sudėties priėmė ministerijos Viešųjų pirkimų skyrius. „Aplinkos ministrerijos Viešųjų pirkimų skyrius viršininkė D. Montvilaitė nuramino, kad vertinimo komisija yra didelė ir kad joje yra apie trečdalį „architektų ir ių juos panašių“ į klausimą, kur skelbiamas vertiniančių projektus ekspertų sarašas, pareigūnės atsakė, kad ministerijos duomenų bazėje, kuri prieinama...“

Visgi pabrėžiama, kad skelbiant

dėl visai tautai aktualios aikštės ir Laisvės simbolio projektas bus renkamas slaptos komisijos, sudarytos iš visuomenėi nežinomų asmenų, D. Montvilaitė atsakyti negalėjo, tik pasiūlė pasitiketi aplinkos ministru G. Kazlauskui, kurio įsakymu ši komisija buvo sudaryta.“

Didelių abejonių konkursu nešališkumu taip pat sukėlė faktas, kad savivaldybėje, Vilniaus plėtros informaciniame centre, standai su konkursinių darbų, skirti visuomenės apžiūrai, stovėjo vos savaitę, iškaitant Kūčias ir Kalėdas. (Dabar juos galima pamatyti tik Architektų sąjungos interneto svetainėje.) Architektas A. Karalius retoriskai klausė, kodėl projektui aptarti pasirinktas tarpušventis – t. y. gruodžio 27 d.

Minėtame aptarime konkursiniams darbams ir pačiam konkursui pažerta priekaištų. Nuskambėjo keletas naujų pasiūlymų – sakykim, „balsu iš liaudies“ prisistačiusi moteris pageidavo, kad Lukiškėse būtų atkurta turgaus aikštė. „Aš nesaikau, kad reikia turgaus. Reikia aikštės, kurioje galėtų vykti mugės, festivaliai, koncertai. (XIX a. antroje pusėje čia išties veikė turgus.) Vilnijos suteikė vieną komisijos narių, architektas Sigitas Kuncevičius: „Galiu pasakyti, jog dauguma komisijos narių laikėsi nuomonės, kad Lukiškių aikštė turi būti gražinta vilniečiams kaip miesto aikštė, kurioje vyktų gyvenimas, o ne kaip oficialių renginių vieta, kurioje per minėjimus būtų dedami vainikai.“

Visgi dar viltingiai nuteikė pačioje metų pabaigoje informaciniuje erdvėje pasklidusi žinia, jog baigta Liubavo dvaro malūno netoli Vilniaus restauracija, jis pritaikytas muziejinei veiklai. Tai – tarsi irodymas, kad ne visi geri sumanymai Lietuvoje žlunga, kaip kartais stengiasi mums irodyti visažinė žiniasklaida. Projektą „Liubavo dvaro vandens malūno“ restauravimas ir prietaikymas kultūros ir viešosioms

reikmėms“ finansuoja Lietuvos Respublika, Islandija, Lichtensteinas ir Norvegija pagal Europos ekonominių erdvės finansinių mechanizmų. Šis projektas skirtas vertingam kultūros paveldo objektui Vilniaus rajone išsaugoti. Pagrindinis jo uždavinys – restauruoti ir kaip muziejų išrengti Liubavo dvaro malūnus, demonstruoti malimo išangą ir pristatyti šio dvaro istoriją.

Skelto akmens mūro vandens malūnas su puošniu raudonu plptyt karnizu taps vienu iš technikos paveldą reprezentuojančių objekto mūsų šalyje. Malūnas statytas 1902 m., ankstesnio malūno, minimo 1727 m. dvaro inventorijuje, vietoje. Pirmos žinios apie Liubavo dvare stovėjusį malūną siekia XVI a. Liubavo dvarą per pusės tūkstantmečio istoriją valdė Lietuvos politinio, kultūros ir dvasininkijos elito atstovai. Liubavo savininkais buvo šalies didžieji kunigaikščiai, Mikalojus Radivilas Rudasis, Golejevskiai, Krišpinai Kirsensteinai, Teresė Tyzenhauzaitė, Tiškevičiai ir Slizienių šeimos. Pirmasis iš Slizienių Liubave gyveno garsus XIX a. Lietuvos skulptorius Rapolas Slizienis. Jis kartu su žmona Kamile Tiškevičiūte palaidotas Liubavo dvaro koplyčios-mauzoliejaus požemiuose.

Lankytųjų centras Liubavo dvaro malūne išrengtas buvusiame malūnininko gyvenamame kambaryje, o gamybiniše patalpose restauruoti malimo, sijojimo, kruopų gaminimo išrenginių. Iš svarbesnių išangos darbų paminėtina restauruota originali vandens turbina, transmisija, atkurtas maišų pakelimo mechanizmas ir kt. Taip pat išrengtos metalo ir medžio apdirbimo staklės, medienos pjovimo, skiedrų drožimo išrenginių, pagal analogus atkurtas milvelis.

Liubavo dvaro malūnas-muziejus veiks nuo 2011 m. ir vėliau kasmet nuo balandžio 15 iki spalio 15 d.

6 d., ketvirtadienį, 17. 30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – šventinis Lietuvos rašytojų sąjungos premijos laureato pagerbimo vakaras.

7 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube – literatūrologo prof. Petro Bražėno sukaktuvinius vakarus su nauja knyga „Amžininkai RAŠYTOJŲ KLUBAS“ ir bendramžiai“. Dalyvaus knygos autorius, rašytojas prof. Vytautas Martinkus, literatūrologas prof. Algis Kalėda, rašytojas Vytautas Bubnys. Vakaro vedėjas – Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyriausasis redaktorius, literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

Įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@aiva.lt.

6 d., ketvirtadienį, 17 val. Vilniaus dailės akademijos ekspozicijų salėje „Titanikas“ (Maironio g. 3, Vilnius) – 20 metų retrospektivinės dailininkų grupės „Angis“ parodos atidarymas. Paroda veiks iki sausio 24 d.

10 d., pirmadienį, 18 val. Vilniaus universitetė šv. Jonų bažnyčioje – Lietuvos muzikų rémimo fondo ciklo „Alma Mater Musicalis“ renginys: Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatės poetės Ramutės Skučaitės kūrybos vakaras. Dalyvauja: poetė Ramutė Skučaitė, literatūrologė, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatė, Lietuvos mokslo akademijos narė, korespondentė prof. Viktorija Daujotytė, Judita Leitaitė (mecosopranas), Audronė Juozauskaitė (fortepijonas). Koncerto vedėja muzikologė Laimutė Ligekaitė.

90-ojo kūrybinio
sezono sausio
mėnesio
repertuaras

9 d., sekmadienį, 11 ir 14 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – premjera „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vairuojamas nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaišai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

8 d., šeštadienį, 12 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kaina – 12 Lt.

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Laimingi“. Dviejų dalių spektaklis pagal Friedricho von Schillerio „Klastra ir meile“. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.40 val. Bilietai kaina – 40 Lt.

7 d., penktadienį, 15.30 val., 11 d., antradienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 15, 30 Lt.

8 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelių pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

9 d., sekmadienį, 17 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Liudmilos Razumovskajos ir Aleksandro Obrazcovo „Žvaigždžių vaikai“. Dviejų dalių misterija. Režisierius Arvydas Lebelėlėnas. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietai kainos – 20, 25 Lt.

12 d., trečiadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Henriko Ibseno „Šméklos“. Vienos dalies drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietai kaina – 40 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

8 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Bleza““. Pasimatymas po dviešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 28, 35 Lt.

9 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodojai komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai.pasaulis.

Kauno valstybinis lėlių teatras

8 d., šeštadienį, 9 d., sekmadienį, 12 val. Didžioji joje scenoje – naujametė premjera ir susitikimas su Kalėdų Seneliu „Sniego pasaka“. Šerkšnata istorija, nutinkusi palydint Senuoju metus. Nuo 3 m. Autorius ir režisierius Olegas Žiugžda. Dailininkė Aldona Jankauskienė. Bilietai kainos – 12, 15 Lt.

8 d., šeštadienį, 9 d., sekmadienį, 13 val. Mažojoje scenoje – naujametis spektaklis ir susitikimas su Kalėdų Seneliu Lėlių muziejuje – „Žaisliuko istorija“. Kalėdinė pasaka apie vienišą mėškiuką. Nuo 3 m. Autorė ir režisierė Rasa Bartninkaitė. Daineles kūrė Rasa Čižauskaitė. Bilietai kaina – 12 Lt.

Teatro kasa dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina Bilietai.pasaulis.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Štrauso „Naktis Venecijoje“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkas Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

7 d., penktadienį, 18 val. Šarlito Guno „Romeo ir Džuljeta“. Dviejų dalių opera. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografė Vesta Grabštaitė. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

8 d., šeštadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Silva“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

9 d., sekmadienį, 12 val. „Sniego karalienė“. Dviejų dalių baleto spektaklis vaikams H. K. Anderseno pasakos motyvais, pagal Edvardo Griego ir Jeano Sibeliuso muziką. Choreografas Aleksandras Jankauskas, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Ramunė Skrebėnaitė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 5, 10, 15, 18, 20, 25, 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietai taip pat galima įsigyti internetu: www.muzikinisteatras.lt.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.culture.lt/nemunas

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos raštojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500

Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

7 d., penktadienį, 18 val. koncertas „Pakelkim mės taurę linksmybių...“ Dalyvaus: A. Kačanauskas, KAUNO VALSTYBINE FILHARMONIJA muzikos mokyklos choras „Perpetuum mobile“ (meno vadovė ir dirigentė Beata Kijauskienė), Kauno mišrus choras „Saluto“ (meno vadovė ir dirigentė Ramutė Štreimikytė), Kauno mišrus choras „Kamertonas“ (meno vadovas ir dirigentas Kęstutis Jakeliūnas), LSMU mišrus choras „Neris“ (meno vadovas ir dirigentas Tomas Lapinskas), Kauno mišrus choras „Lelliūmai“ (meno vadovas ir dirigentas Albinas Petrauskas). Solistai: Ona Kolobovaitė (sopranas), Egidijus Bavikinas (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Gros Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas). Bilietai kainos – 15, 20 Lt. Filharmonijos kasa dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina Tiketa.

13 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno menininkų namuose (Putvinskio g. 56) vyks renginys, skirtas Sausio 13-osios ivykiams prisiminti. Dalyvaus aktorių Petras Venslovas ir Kauno folkloro ansamblis „Kupolė“ (vadovas Antanas Bernatonis). Iėjimas nemokamas. Informacija tel. 22 31 44.

6 d., ketvirtadienį, 16 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Adeles ir Pauliaus Galaučių namuose (Vydūno al. 2, Kaunas) vyks fortepijoninės muzikos koncertas „Kai ateina Trys karaliai“. Koncerte dalyvaus Kauno apskrities J. Grudžio konservatorijos, Kauno A. Kačanauskas muzikos mokyklos mokytoju D. Varnienės ir J. Varnaičiūtė-Bliuvienės bei Vilniaus „Ažuoliuko“ ir LMTA muzikos mokykly mokiniai.

7 d., penktadienį, 15 val. paskaita „Moterys LDK gyvenime“, kuria skaitys dr. Anelė Butkuvienė.

Iėjimas į renginį su muziejaus bilietais.

Informacija tel. (8 610) 03733.

4 d., antradieni, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – drabužių ir interjero puošybos mokymai suaugusiesiems „Vakarųjai seklyčioje“: vilnos vėlimas. Veda Daiva Vainauskienė.

5 d., trečiadienį, 18.30 val. paskaita „Sausio kalendorius: Naujieji metai, Trys karaliai, Kristaus krikštas, Laisvės gynėjų diena, pusiaužimis“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

6 d., ketvirtadienį, miesto šventė: „Trys karaliai atkeliavo – visas svetas uždainavo“. 17 val. Trijų karalių eisenai nuo Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios Laisvės alyje, Vilniaus gatve. 18 val. koncertas Rotušės aikštėje. Koncertuos LVA folkloro ansamblis „Kupolė“ (vadovas Antanas Bernatonis), VDU „Rasos“ gimnazijos folkloro ansamblis „Lygaude“ (vadovai Vida Braziulienė ir Jonas Misnevicius), jaunimo folkloro grupė „Devyni“ (vadovė Vida Braziulienė). Dalyvaus miesto folkloro ansambliai.

6 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre – tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“. Trys karaliai (figūrinės kompozicijos paveiksle). Veda dailininkė Gvidas Latakas.

8 d., šeštadienį, 16 val. paskaita „Nuo buvimo savimi iki patologijos“. Lektorius Aleksandras Žarskus. 18 val. paskaita „Istorinės mišlės ir legendų istoriškumas“. Dalyvauja istorikas Kęstutis Kasparas.

11 d., antradieni, 15.30 val. renginys „Daina – tautos gyvastis“, skirtas Laisvės gynėjų dienos 20-mečiui. Programoje: susitikimas su signataru Leonu Milciumi, aktore Olita Dautartu. Koncertuos Kauno tautinės kultūros centro folkloro ansamblis (vadovė Daugailė Braziulienė). Respublikinės parodos „Gimtoji šalis karpiniuose“ atidarymas. Paroda veiks iki sausio 29 d.

10 d., antradieni, 18 val. KTKC etninės veiklos studioje (Kaliniečių g. 180) – varakas „Atiduodu širdį tau, Tėvynė“, skirtas Sausio 13-ajai. Dalyvaus svetainės „Žalia žolė“ nariai, dainuoja jomos poezijos atlikėjai, poetė Milda Krasauskienė. Renginį veda bardas Algirdas Svidinskas.

10 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studioje – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: Lietuvos gamta žiema (tapyba). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 679) 36783.

11 d., antradieni, 18 val. drabužių ir interjero puošybos mokymai suaugusiesiems „Vakarojimai seklyčioje“: karoliukų ir virvelės vėlimas. Veda Daiva Vainauskienė.

12 d., trečiadienį, 18.30 val. paskaita Laisvės gynėjų dienai atminti „Kova už laisvę ir iškrovotojų laisvę“. Lektorius Aleksandras Žarskus. Šiuo metu veikiančios parodos:

Sausio 11-vasarį 27 d. tautodailininkų Danutės Stankienės, Aušros Stankutės-Makauskienės tautinių juostų, medžio drožėjo Kazio Ramučio juostinių ir prieverpsčių paroda.

Sausio 11-29 d. tautodailės studijos „Šlamutis“ mokinių darbų paroda „Rūpintojėlis“ (tapyba, grafika), vadovė Dalia Žiurkelienė.

Parodų lankymas: I-9-17 val., II-IV 9-19 val., V-9-15 val., pietūs 12-13 val. Informacija tel. (8 652) 08885, www.ktkc.lt.

Tėsdamas ilgametės tradicijas, Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius, gruodžio 30 d. Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2) pristatė „Vienos fotografijos paroda“. Šios ekspozicijos autorai – Kauno fotomenininkai (sąjungos nariai). Paroda galerijoje bus galima aplankyti iki sausio 14 dienos. Informacija tel. 32 17 89.

Vyriausiasis redaktorius
Viktoras Rudžianskas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251,

(8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas – tel. (8-611) 98945 el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas.

Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.

Stilište – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

In memoriam

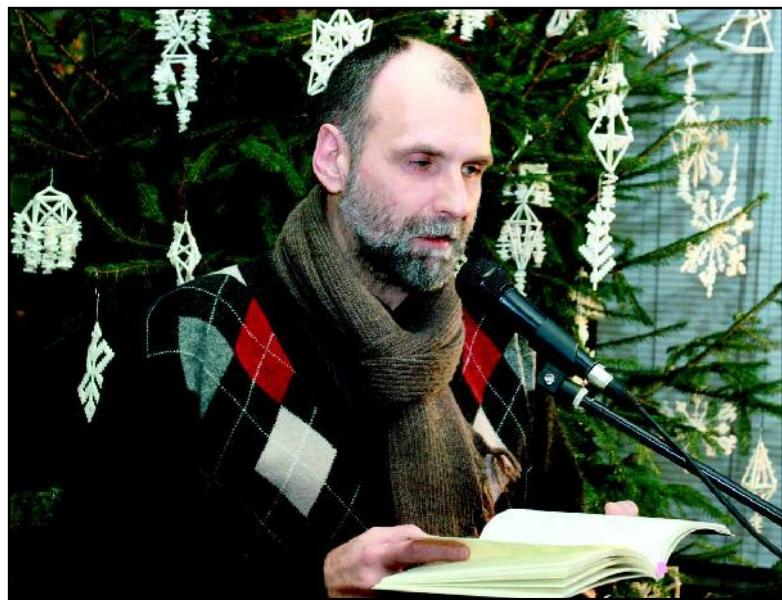
VANDA ZABORSKAITĖ

1922 12 24 – 2010 12 27

Lietuvos raštojų sąjungą pasiekė skaudi žinia, kad, sulaukus 88-ojo gimtadienio, mirė žymi lietuvių literatūros tyrinėtoja, profesorė, habilituota daktarė, Lietuvos raštojų sąjungos narė Vanda Zaborskaitė, už nuopelnus Lietuvos Respublikai apdovanota LDK Gedimino ordino Karininko kryžiumi, Lietuvos nepriklausomybės medaliu ir Vytauto Didžiojo ordino Komandoro didžiuoju kryžiumi, kaip iškili vilnietė – Šv. Kristoforo statulė.

Vanda Zaborskaitė gimė 1922 m. gruodžio 24 d. Vaškuose, Pasvalio rajone. Vailystė paleido Panevėžyje. 1941-1943 m. studijoje lituanistiką Vilniaus universitete, iki jis buvo vokiečių uždarytas. 1943-1945 m. mokytojavo Panevėžyje, 1946 m. baigė studijas Vilniaus universitete. 1945-1947 m. mokytojavo Vilniaus Salomėjos Nėries vidurinė

Kauno karuselė

Zenonas BALTRUŠIO nuotrauka

Gruodį Maironio lietuvių literatūros muziejus lankytojams dovanoto gražių ir prasmingų susitikimų. Vyko tradiciniai ir kitokie literatūros vakarai. Mėnuo prasidėjo Aldonos Ruseckaitės parengto leidinio „Petras Babickas. Archyvai“ sutiktuvėmis, vėliau minėtas ir atšvestas Vytautės Žilinskaitės 80-metis – klausytojai vėl pajuto jos įtai-gą, humoro prisodintą žodį. Vyko Viktoro Katiliaus 100-metis, kuriamė apsilankė 98-erių sulaukus rasytojo žmona Elena Katilienė ir pažerė nepamirštamu išpūdžiu. Paminėta Alės Rūtos 95-mečio sukaktis – išgirdome jos nuoširdų ir prasmingą, klausytojams skirtą laišką, rašytą iš Los Andželė. Nemažai publicos suviliojo tradicinius moterų menininkui vakaras „Kad pakiltų

apmirusi siela“, jame dalyvavo 16 rašytojų, muzikų, aktorių. Kasmet muziejuje vyksta prieškalėdiniai poezijos vakarai. Šiemet Didžiojoje Maironio svetainėje prie kuplios puošnios eglės svečiavosi poetas Aidas Marčėnas, jis gimbame mieste dar kartą prisiminė savo 50-mečio jubilieju, klausytojams padovanoto naujų nepublikuotų eilėraščių ir originalių mincių. Metų pabaigai labai tiko poetui Jonui Strielkūnui skirta programa „Mūsų dvasios gyvens inkilius“, kurią parengė ir atliko aktorė Olita Dautartaitė. Šio poeto eilėraščiai kiekvieną kartą skamba vis kitaip, prasmingai ir graudžiai, taigi šviesių ašarų sūku-riuose užvertos 2010 m. literatūros vakarų langinės, tačiau trumpam – muziejus jau turi planų ir sausio mėnesiui, tad taria lankytojams – iki naujų pasimatymų.

Kauno miesto meras Andrius Kupčinskas sausio 4 d. rotušėje įteikė „Gerumo kristalus“ 26 gerumu pasižymėjusiems kauniečiams. Jų gretose – ir kultūros srityje dirbančių žmonių:

Alvyda Česiene įvertinta už aukštus folkloro kolektivo „Rati-lėlis“ pasiekimus Lietuvos ir tarptautiniuose renginiuose.

Ramutis Danielius Kaunelis – už tautodalinių bendruomenės subūrimą ir kultūros paveldo saugojimą.

Alfonas Pakėnės ir Nida Pakėnienė – už kultūrinės vertybų puoselėjimą ir neįgaliųjų integraciją į visuomenę.

Réda Šakalytė ir Almė Jurevičienė – už organizuojamą respublikinį vaikų ir jaunimo dainų konkursą „Gražių dainelių daug girdėjau“.

saideriu ar aktyviu visuomenės priešu (i visuomenę jam paprasčiausiai nusispjaut!). Kitados jis buvo tikras hipis, vienas iš daugelio savo epochos „gelių vaikų“. Bet tie šviesių atminimų laikai seniai praėjo, anuometiniai maišininkai dabar pakeitė ne tik šukūsenas, bet ir gyvenimo stilių. Tik vienas Bičas lyg koks natūralios atrankos nepaliestas dinozauras gyvena ir elgiasi taip, tarsi niekas nebūtų pasikeite.

Bet kartą šio „paskutinio mohikan“ olimpinę ramybę sudrumscia nekviesti svečiai. Jie įsiveržia į Bičo butą, įmurkdo šeimininko galvą į klozetą, reikalauja kažkokį pinigų, o išeidami demonstratyviai apšlapina svarbiausią prieškambario akcentą – kilimėlį. O tai jau sūrškstus garbės ir orumo įželdimas, su kuriuo net ir Slunkius neketina taikstyti...

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Didysis Lebovskis“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, sausio 11 d. Kitokio kino klube tėsiamas filmų ciklas, pavadintas „Antikriziniu kinu“. Pirmajį šių metų antradienį jau matėme brolių Joelio bei Ethanu Coenų komediją „Fargo“. Dabar mūsų laukia susitikimas su „Didžiuoju Lebovskiu“.

Visiems kinomanams gerai žinomi broliai Coenai ir šiame filme lieka ištikimi savo ironiškam stiliumi, kuriame keistai sugyvena dvi visiškai skirtingos stichijos – išorinis pasaulis su opiomis socialinėmis problemomis ir „paraleli-

nis“ pasaulis. Pastarajame lyg žuvys vandenye puikiai jauciasi pagrindiniai filmo herojai, paneigiantys garsi Lenino aksiomą, kad gyventi visuomenėje ir būti už jos ribų neįmanoma. Būtent taip gyvena Džefas Lebovskis (jį įtaigiai iki menkiausios smulkmenos vaidina Jeffas Bridgesas), su pasididžiavimu vadinantis save Biču. Tarp mūsų kalbant, jam kur kas labiau tiktų Tinginių Karaliaus arba paprasciausio Slunkiaus pravardė, nes anksčiau tokius tipus buvo išprasta vadinti tiesiog velteldžiais. Bičas toks yra „iš principio“. Jis nelaiko savęs aut-

Savaitgalis prie televizoriaus

Kaip įveikti nacių, rusų banditus
ir šeimyninių santykių krizę

Gediminas JANKAUSKAS

Pirmają šiais metais TV filmų apžvalga pradeda jau klasika tapusi karinė drama „Traukinys“ (penktadienis, 18.55 val., LTV2), primeinant realią Antrojo pasaulinio karo istoriją. Ją 1964 m. kartu su prancūzais pastatė JAV kino režisierius Johnas Frankensteinis. Filmas pasaikoja, kaip 1944 m. naciai nusprendė iš vis dar okupuoto Paryžiaus į Vokietiją išgabenti meno kūrinių kolekciją. Šiai operacijai vadovauja didelis klasikinio meno gerbėjas pulkininkas Valdhaimas. Tenka skubeti, nes sąjungininkų armija netoli. Tačiau prancūzų pasipriešinimo judėjimo kariai kartu su geležinkelio inspektoriumi Labišu (aktorius Burtas Lancasteris) bando išgelbėti neikainojamus meno šedevrus.

Dar vieną tikrais faktais pagrįstą Antrojo pasaulinio karo istoriją pasaikoja Holivudo veteranas Johnas Hustonas filme „Pergalė“ (šeštadienis, 22.40 val., TV1). Sužinojęs,

kad karo belaisvių stovykloje laikomas britų karininkas, prieš karą buvęs futbolo čempionas, komendantas Karlas fon Štaineris (aktorius Maxas von Sydowas) sugalvoja gerą propagandinių triuką. Jis liepia iš karo belaisvių sudaryti futbolo komandą, kuri sužaistų rungtynes su nacių rinktine viename Parizieus stadione ir taip įtikintų pasaulio visuomenę, kad visi pasakojimai apie koncentracijos stovyklų siaubą téra Reicho priesų kurstomas mitas. O kaliniai (tarp jų yra net Sylvesteras Stallone ir genialusis futbolininkas Pele) nusprendė pasinaudoti puikia proga ir pabėgti į laisvę.

„Mūsų meilės istorija“ (šeštadienis, 13.45 val., TV3) galėtų būti pavyzdys tiems sutuoktiniams, kurių po ilgų laimingos santuokos metų atsiduria kryžkelėje. Taip atsitiiko ir Benui bei Keitei Džordanams (juos vaidina Bruce'as Willis ir Michelle Pfeiffer). Jų ilgai trunkančią sąjungą galima paaikiinti tik seniai žinomu priešybių traukos

dėsniniu. Benas yra rašytojas, pripratęs viską, net ir šeimyninę pareigą, vertinti lengvabūdžiai. Keitė, atvirkšciai – tvarkingumo ir pedantiškumo iškūnijimas. Tačiau pastaruoju metu Džordanų šeima ima braškėti, o sutuoktinį pokalbiai vis dažniau baigiasi piktais ginčais. Negelbsti nei vizitai į seksologų kabinetus, nei apsilankymai pas psichoanalitikus (kuri gi šiuolaikinė amerikiečių kino drama dabar apseina be psichoanalitiko?). Atrodo, net romantiška sutuoktinė kelionė į Veneciją negali užkirsti kelio skyryboms. Abu privalo nuspresti, ką daryti toliau – ardyti santuoką ar bet kokia kaina gelbēti šeimą.

B. Willisą matysime ir filme „Paskutinis skautas“ (sekmadienis, 23.20 val., LNK), kuriamė garsus „kietas riešutėlis“ vaidina jam labiau išprastą vaidmenį. Buves CŽV agentas Džo Halenbekas anksčiau dirbo prezidento asmens sargybiniu. Dabar jis tik privatus detektyvas, kurio reikalai tikrai ne patys geriausi. Todėl vyrukas turi

Tradiciniame lietuvių kino seance (sekmadienis, 21.00 val., TV1)

pažiūrėsime Mykolo Sluckio romano ekranizaciją „Laiptai į dangų“. Vos mokslus baigęs korespondentas Jaunius važiuoja į tolimal Žvirbliūnų kaimą aprašyti, kaip gyvena Lietuvos provincija pirmaisiais pokario metais. Tokia laikraščio redaktoriaus užduotis. Vaikinui tai puiki proga suderinti darbą su asmeniniais reikalais, nes Žvirbliūnuose gyvena jo mylima mergina Ramunė.

„Rytietiškų pažadų“ (sekmadienis, 21.30 val., TV3) veiksmas ru-tuliojasi Londone, kuriame saugų prieiglobstį vis dažniau randa šiuolaikinei Rusijos valdziai neįtinkantys oligarchai ir politikai. Čia giliai šaknis įleido ir rusų mafija. Į jos irštą režisierius Davido Cronenbergas kriminalinėje dramoje pakuūva akušerė Ana, kuri pasiryžo surasti Kalėdų išvakarėse mirusios gimydvės šeimą.

Norėdamas kuo labiau įsiauasti į rusų gangsterio vaidmenį ir geriau pažinti paslaptingą slavišką sielą, mafijos boso vairuotoją Nikolajų vaidinantis aktorius Viggo Mortensenas keliao per Rusiją, aplankė ir Sankt Peterburgą, ir mažus provincijos miestelius prie Uralo. Populiarumas aktoriui padėjo gauti leidimą pabendrauti rusiškuose kalėjimuose su užkietėjusiais recidyvistais, iš kurių jis sužinojo daug įdomaus apie nusikalstelių tradicijas ir tatuiruočių simboliką. Gal todėl rusiškai keikitis pramokės ir tatuiruotėmis pasipušęs V. Mortensovo Nikolajus filme tikrai panašus į rusą. Kaip ir jo kolega prancūzų aktorius Vincen-tas Casselis, vaidinantis cinišką rusų banditą Kirilą.